

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย
ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน
ในปี พ.ศ. 2558

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม 2553
จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม
ISBN 978-616-202-207-4

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ
 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
 328 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
 โทรศัพท์ 0 2610 5397-99
 โทรสาร 0 2354 5570
 เว็บไซต์ <http://www.mua.go.th>
 <http://www.inter.mua.go.th>

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบลิ๊อค
 253, 255, 255/10-11 ถนนพะเนียง แขวงวัดโสมนัส
 เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100
 โทรศัพท์ 0 2281 5089, 0 2281 2055, 0 2281 4874
 โทรสาร 0 2281 0723
 e-mail: bkb_1969@yahoo.com

คำนำ

ด้วยผู้นำอาเซียนได้ตกลงร่วมกันที่จะรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี 2015 (พ.ศ. 2558) เพื่อให้อาเซียนสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น และทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ในอนาคต พัฒนาการที่สำคัญดังกล่าว ส่งผลให้ทุกประเทศในอาเซียนรวมทั้งประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทำให้มีผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลการอุดมศึกษาเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัย เรื่องยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมผู้การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจนทำให้การจัดทำยุทธศาสตร์ดังกล่าวสำเร็จด้วยดี สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้จัดทำเอกสารรายงานการวิจัยดังกล่าว เพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ในสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดนำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินการเพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าด้วยการระดมสรรพกำลังของชาวอุดมศึกษาและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จะสามารถนำทิศทางและมาตรการจากยุทธศาสตร์นี้ไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลได้เร็วขึ้น เพื่อให้สามารถนำการอุดมศึกษาและสังคมไทยก้าวไปเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกได้อย่างเท่าทันและเท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ ต่อไป

นายสุเมธ แยมุ่น

เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ก

บทที่

1 บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์..... 2

1.3 ขอบเขตของการวิจัย 2

1.4 คำจำกัดความ 2

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ 2

2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4

2.1 พัฒนาการของอาเซียนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน..... 4

2.2 ประเทศสมาชิกอาเซียน 8

2.3 ความท้าทายของอาเซียนสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน.....10

2.4 การอุดมศึกษากับเงื่อนไขในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน.....16

2.5 แผนพัฒนาของอาเซียนในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา.....24

2.6 การเปิดเสรีการค้าสินค้าและการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน40

2.7 แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทางเศรษฐกิจ
ที่สำคัญในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS)
ที่มีผลต่อการอุดมศึกษาไทย.....51

2.8 ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน56

3 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย

ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558.....59

3.1 แนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์59

3.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis).....61

4	ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558	67
	วิสัยทัศน์, พันธกิจ, เป้าหมาย, ตัวชี้วัด.....	67
	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานใน ระดับสากล	68
	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนา ประชาคมอาเซียน	69
	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน ...	70
	บรรณานุกรม.....	74

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรืออาเซียน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่มเพื่อสร้างความมั่นคงและต่อต้านการปกครองระบบคอมมิวนิสต์เป็นหลัก ต่อมาความร่วมมือมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคโดยมีการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อกระตุ้นการค้าภายในภูมิภาค ในภายหลังได้มีการขยายความร่วมมือด้านการค้าบริการโดยมีการจัดทำกรอบความตกลงด้านการค้าบริการและเปิดเขตการลงทุนอาเซียนเพื่อดึงเงินทุนและความร่วมมือภายในอาเซียน ในปี พ.ศ. 2546 ผู้นำอาเซียนเล็งเห็นว่าการรวมกลุ่มควรแข็งแกร่งขึ้น โดยพัฒนาเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ต่อมาผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบร่วมกันว่าควรเร่งให้เกิดประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นเป็นภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) เพื่อการแข่งขันกับภูมิภาคอื่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลก โดย AC จะเป็นชุมชนอาเซียนที่มีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตระหนักถึงผลกระทบของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนต่ออุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษา ทั้งนี้การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปโดยสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาจะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ประกอบกับรัฐบาลในอดีตได้ประกาศนโยบายที่จะสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับรัฐบาลในชุดปัจจุบันก็ได้ประกาศนโยบายด้านการศึกษา โดยจะส่งเสริมความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค และมีนโยบายสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นผลจากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ การระดมความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดกรอบการพัฒนาของอาเซียนโดยเฉพาะการเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นหลัก และได้วิเคราะห์บทบาทของการอุดมศึกษากับเงื่อนไขในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงแนวโน้มที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจและเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่มีผลต่อการอุดมศึกษาไทย ตลอดจนสังเคราะห์ข้อมูลในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล กลยุทธ์

1. พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้
2. พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย

มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ

1. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การศึกษาระดับพื้นฐาน ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา
2. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา
3. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนและความรู้เกี่ยวกับอาเซียนตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และการวิจัยด้านอาชีวศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษาและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน

4. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาโดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอาเซียน รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์

1. พัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล
2. ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล
4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล
5. พัฒนาวิชาการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศ
6. พัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน

มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ

1. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับศาสตราจารย์ให้มากขึ้น

2. สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยระหว่างศูนย์ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและในอาเซียนในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน

3. สนับสนุนทุนวิจัยระดับปริญญาเอก ทุนพัฒนาอาจารย์ และทุนสนับสนุนเพื่อผลิตงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย เช่น ในการประชุมทางวิชาการระดับภูมิภาค และวารสารทางวิชาการในระดับนานาชาติ เป็นต้น

4. ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่งานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน

5. ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน

6. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา เช่น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น

7. ส่งเสริม/สนับสนุน/จัดสรรงบประมาณให้อาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญสูง เช่น ผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลมาสอน บรรยาย และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่อุดมศึกษาไทย และ/หรือทำวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาไทย

8. ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน

9. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การเข้าใช้ห้องสมุด/ห้องปฏิบัติการ หอพัก นักศึกษานานาชาติ เป็นต้น

10. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตรและดำเนินกิจกรรมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์

11. ส่งเสริมการสร้างความกลมกลืน (Harmonization) ของการอุดมศึกษาในอาเซียน โดยเฉพาะในด้านคุณภาพและคุณวุฒิทางการศึกษาผ่านกลไกความร่วมมือระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่ เช่น SEAMEO RIHED, AUN เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์

1. ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

2. สร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและด้านลบ

3. ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

4. พัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ

1. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและความเคลื่อนไหวในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาแก่สถาบันอุดมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง
2. ส่งเสริมการสร้างความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษา และเยาวชนอาเซียน
3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามชาติ เช่น การระบาดของโรค ยาเสพติด และอาชญากรข้ามชาติ เป็นต้น
4. จัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นความต้องการของเขตพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ โดยเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ กับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน
5. ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรืออาเซียนมีพัฒนาการแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับพัฒนาการในช่วง 30 ปีแรก พัฒนาการที่สำคัญสองประการได้แก่ การกำหนดให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) และการลงนามและประกาศใช้กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) โดยพัฒนาการทั้งสองประการจะส่งผลให้อาเซียนมีเอกภาพและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

ในขณะที่กฎบัตรอาเซียนได้มีการลงนามและประกาศใช้แล้ว การจัดตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ยังอยู่ในระยะของการเจรจาเพื่อลดข้อจำกัดและปรับปรุงกฎระเบียบภายในของแต่ละประเทศสมาชิกให้สามารถรองรับกับการเป็นประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องที่รอบพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ให้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษาเนื่องจากประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่สะดวกขึ้นทำให้การอุดมศึกษาที่มีความจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

แม้ว่าการศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งในเสาหลักด้านสังคมและวัฒนธรรมแต่ในความเป็นจริงแล้ว การศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทั้งสามเสาหลักทั้งในเชิงการสนับสนุน เช่น การเสริมสร้างความเป็นอาเซียน เป็นต้น และการได้รับผลกระทบจากการเป็นประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาและการเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากร

ทางการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ภาคอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาในประเทศสมาชิกจำเป็นต้องมีการปรับตัวและเตรียมการเพื่อรองรับการเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย จึงเห็นความจำเป็นที่ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ ในการเตรียมการสำหรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในการพัฒนาบัณฑิตไทยให้มีศักยภาพ และความพร้อมอย่างเต็มที่เมื่อเกิดประชาคมอาเซียนขึ้นในปี พ.ศ. 2558

1.2 วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาระดับ อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เท่านั้น

1.4 คำจำกัดความ

อาเซียน หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN)

ประเทศสมาชิกอาเซียน หมายถึง ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐ สิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย บรูไน ดารุสซาลาม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่า และราชอาณาจักรกัมพูชา

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย ที่สามารถใช้เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาให้มีความพร้อมและสนับสนุนการรวมตัวเป็นประชาคม อาเซียนในปี พ.ศ. 2558

2. ได้ร่วมผลักดันให้เกิดการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนผ่านกิจกรรมต่างๆ
3. ได้ทราบพัฒนาการของอาเซียนตลอดถึงการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558
4. ได้ทราบผลกระทบที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558
5. ได้ทราบศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ได้ศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 พัฒนาการของอาเซียนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน
- 2.2 ประเทศสมาชิกอาเซียน
- 2.3 ความท้าทายของอาเซียนสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน
- 2.4 การอุดมศึกษากับเงื่อนไขในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน
- 2.5 แผนพัฒนาของอาเซียนในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา
- 2.6 การเปิดเสรีการค้าสินค้าและการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน
- 2.7 แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region) ที่มีผลต่อการอุดมศึกษาไทย
- 2.8 ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน

2.1 พัฒนาการของอาเซียนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรืออาเซียนจัดตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีของ 5 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์และราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510

ต่อมาบรูไนใน คารุสซาลาม ได้เข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ 6 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2527 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ 7 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสหภาพพม่าเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 8 และ 9 ตามลำดับ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 และราชอาณาจักรกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 10 เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2542 รวมสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 10 ประเทศ

การดำเนินงานในช่วงแรกของสมาคมอาเซียนเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกัน จึงเน้นเรื่องของการเมืองและความมั่นคงเป็นหลัก จากนั้นจึงเป็นช่วงของการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียน และมุ่งพัฒนาสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในท้ายที่สุด

พัฒนาการสำคัญของอาเซียนที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเริ่มจากความพยายามที่จะสร้างกลุ่มเศรษฐกิจภายในอาเซียนขึ้นเพื่อให้อาเซียนสามารถรับมือกับสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและกระแสรุนแรงทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นได้ ดังนั้นในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2535 ผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้ตัดสินใจจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) ขึ้น และเพื่อให้อาเซียนมีความเป็นปึกแผ่นทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนได้เห็นพ้องในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University) ซึ่งเป็นแนวคิดเบื้องต้นที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนโดยใช้การศึกษาเป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจกันในหมู่ประชาชนอาเซียนและการส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในระยะแรกให้จัดตั้งเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยของประเทศสมาชิกอาเซียน เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network) จึงได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2538

ต่อมาผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้เห็นชอบต่อเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ 2 เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มให้ผู้นำรัฐบาลอาเซียนรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) (ASEAN Vision 2020) ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการจัดตั้งอาเซียน ซึ่งกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินความร่วมมือในอาเซียนทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งความร่วมมือกับภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนเป็นวงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (A Concert of Southeast Asian Nations) หุ่นส่วนในการพัฒนาอย่างมีพลวัต (A Partnership in Dynamic Development) ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (A Community of Caring Societies) และภูมิภาคอาเซียนที่มุ่งปฏิสัมพันธ์กับภายนอก (An Outward-Looking ASEAN)

เพื่อมุ่งพัฒนาสู่วิสัยทัศน์อาเซียนดังกล่าว ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนามเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 ได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (Hanoi Plan of Action to Implement the ASEAN Vision 2020: HPA) หรือแผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Action Plan) สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2542-2547 เพื่อใช้เป็นกรอบความร่วมมือของอาเซียนในการดำเนินความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายของการมีความมั่นคงทางการเมือง การรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างเหนียวแน่น เสถียรภาพและประชากรที่มีคุณภาพที่ได้อย่างทั่วถึง รวมถึงความร่วมมือด้านสังคมหรือความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ซึ่งเป็นความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ได้แก่ การพัฒนาสังคม ความมั่นคงทางสังคม วัฒนธรรมและสารสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน โดยต้องทำให้มีผลเป็นรูปธรรมภายในกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

ต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ได้มีการลงนามใน Bali Concord II ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นภายในปี ค.ศ. 2020 โดยประกอบด้วยสามเสาหลัก คือประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) และเพื่อสานต่อแผนปฏิบัติการที่หมดวาระในปี พ.ศ. 2547 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ณ นครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Plan) สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2547-2553 เพื่อใช้เป็นกรอบในการสานต่อความร่วมมือเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียนต่อไป

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2550 ที่ประชุมได้เห็นชอบให้เดือนเวลาในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นเป็นภายในปี ค.ศ. 2015 เพื่อให้อาเซียนสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจุบันและความท้าทายใหม่ๆ ในอนาคต ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เพื่อเป็นกลไกในการปรับปรุงการทำงานของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกรอบในการทำงานที่ชัดเจนและสามารถ

ปรับตัวตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง กฎบัตรอาเซียนเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร จัดระบบการทำงานและบริหารกลไกความร่วมมือระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2015

ในกฎบัตรอาเซียนได้บรรจุเรื่องการศึกษาไว้ในบทที่ 1 ข้อย่อยที่ 10 ว่า “เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นด้านการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีพ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาคมอาเซียน (develop human resources through closer cooperation in education and life-long learning, and in science and technology, for the empowerment of the peoples of ASEAN and for the strengthening of the ASEAN Community)” ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าความร่วมมือด้านการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิกอาเซียน และเป็นมิติที่สำคัญของเสาหลักทั้งสามด้านของประชาคมอาเซียน และได้ย้ำถึงบทบาทของการศึกษาในการเพิ่มความตระหนักในความเป็นอาเซียนและอัตลักษณ์ของอาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอาเซียน หลังจากกฎบัตรอาเซียนได้มีการให้สัตยาบันโดยประเทศสมาชิกครบทั้งสิบประเทศซึ่งขณะนี้ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งสิบประเทศได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียนไปยังสำนักเลขาธิการอาเซียนแล้ว ส่งผลให้กฎบัตรอาเซียนมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551

นอกจากนี้ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ได้มีการลงนามในคำประกาศร่วม แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Declaration on the ASEAN Economic Community Blueprint: AEC Blueprint) เพื่อใช้กำหนดทิศทาง/แผนงานด้านเศรษฐกิจในการรวมอาเซียน 10 ประเทศเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวบนพื้นฐานของความเท่าเทียม การไม่เลือกปฏิบัติ และการได้รับประโยชน์ร่วมกันอันจะนำไปสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 ในท้ายที่สุด สำหรับแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint: APSC Blueprint) และแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint: ASCC Blueprint) ได้รับการรับรองและลงนามในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ที่ชะอำ-หัวหินเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552

พัฒนาการที่สำคัญดังกล่าวส่งผลให้อาเซียนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะมีผลกระทบต่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและบริการ ในอาเซียนจะส่งผลให้การจัดการศึกษาข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น และการที่อาเซียนเห็นพ้องกันในการกำหนดให้ภาษาในการทำงานของอาเซียนเป็นภาษาอังกฤษ ลือให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นเรื่องจำเป็นทั้งในโลกปัจจุบันและในอนาคต เป็นต้น

หลายประเทศในอาเซียนได้มีการเตรียมการและดำเนินการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว เช่น ประเทศสิงคโปร์ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะความรู้ด้านภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานในชีวิตประจำวันได้ตั้งแต่ในระดับพื้นฐาน และให้นักเรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งที่ไม่ใช่ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาที่สาม ประเทศมาเลเซียจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ ประเทศฟิลิปปินส์สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกหนึ่งของอาเซียนจำเป็นต้องเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของอาเซียน ซึ่งผลกระทบที่สำคัญต่ออุดมศึกษาไทยคือการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา และการรวมตัวของประชาชาติในอาเซียน ซึ่งเป็นประเด็นที่กรอบแผนอุดมศึกษาระยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษา การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อผลิตกำลังคนของประเทศให้มีความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

2.2 ประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนประกอบด้วยประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย บรูไน ดารุสซาลาม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว สหภาพพม่า และราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งข้อมูลพื้นฐานของประเทศสมาชิก
อาเซียนมีดังนี้

(เรียงลำดับตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิก)

ประเทศสมาชิกอาเซียน	ข้อมูลพื้นฐานสำคัญ				
	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (ล้านคน)	ภาษา ราชการ	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (GDP) (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI)
สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	5,193,250	245.5 (ปี 50)	อินโดนีเซีย	432.9	0.728
มาเลเซีย	329,758	27.73 (ปี 51)	มาเลย์	211.8	0.811
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	298,170	91 (ปี 50)	ฟิลิปปินและ อังกฤษ	142.3	0.771
สาธารณรัฐสิงคโปร์	699.4	4.6 (ปี 50)	อังกฤษ จีนกลาง มลายู และทมิฬ	147.5	0.922
ราชอาณาจักรไทย	514,000	63 (ปี 51)	ไทย	272.13	0.781
บรูไน ดารุสซาลาม	5,765	0.381371 (ปี 51)	มาเลย์	13.54	0.984
สาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนาม	331,690	87 (ปี 51)	เวียดนาม	73.5	0.733
สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว	236,880	6 (ปี 51)	ลาว	3.94	0.601
สหภาพพม่า	657,740	48.8 (ปี 50)	พม่า	9.3	0.583
ราชอาณาจักรกัมพูชา	181,035	14.45 (ปี 50)	เขมร	8.63	0.598

ที่มาของข้อมูล: 1. กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ ปี 2552

2. Human Development Report 2007/2008, UNDP/27 Nov. 2007

2.3 ความท้าทายของอาเซียนสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเกิดจากแนวคิด แผนปฏิบัติการ ปฏิญญาและยุทธศาสตร์ตามลำดับต่อไปนี้

วิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (ASEAN Vision 2020)

การที่อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อาเซียนจึงต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งพัฒนาการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านได้แก่ การลงนามในเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (ASEAN Vision 2020) ในการประชุมอย่างไม่เป็นทางการของผู้นำรัฐบาลอาเซียนเมื่อเดือนธันวาคม 2540 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ที่ได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการความร่วมมือในอาเซียนด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความร่วมมือกับภายนอกภูมิภาค โดยตั้งเป้าหมายว่าภายในปี พ.ศ. 2563 อาเซียนจะเป็นวงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (A Concert of Southeast Asian Nations) หุ่นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต (A Partnership in Dynamic Development) ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (A Community of Caring Societies) และมุ่งปฏิสัมพันธ์กับภายนอก (An Outward-Looking ASEAN)

แผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Action Plan) สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2542-2547

เพื่อให้วิสัยทัศน์ของอาเซียนเกิดขึ้นได้จริง ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 15-16 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ที่ประชุมได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 หรือแผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Action Plan) สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2542-2547 เพื่อใช้เป็นกรอบความร่วมมือของอาเซียนในการดำเนินความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายของการมีความมั่นคงทางการเมือง การรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างเหนียวแน่น เสถียรภาพและประชากรที่มีคุณภาพที่ได้อย่างทั่วถึงตามเป้าหมายของวิสัยทัศน์อาเซียน

ปฏิญญาวาด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II) หรือ Bali Concord II

จากนั้นในปี พ.ศ. 2546 ที่อาเซียนครบรอบสามทศวรรษ ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้มีแนวคิดร่วมกันที่จะปรับระบบการทำงานของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพ การปรับโครงสร้าง

องค์กรเพื่อรองรับภารกิจต่างๆ และการเป็นประชาคมอาเซียน รวมถึงแนวคิดเรื่อง การจัดทำกฎบัตรอาเซียนเพื่อให้อาเซียนมีสภาพเป็นนิติบุคคล จึงได้มีการลงนามใน ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II) หรือ Bali Concord II ที่มีจุดประสงค์เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2020 โดยประกอบด้วยสามเสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

แผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Plan: VAP) สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2547-2553

เพื่อสานต่อแผนปฏิบัติการฮานอยหรือแผนงานฉบับแรกที่หมดวาระในปี พ.ศ. 2547 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ณ นครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Plan: VAP) เป็นแผนงานฉบับที่สองที่เป็นกลไกในการสานต่อ ความร่วมมือเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียนสำหรับช่วงปี พ.ศ. 2547-2553 โดยได้กำหนด แนวคิดหลักหรือ Theme ของแผนปฏิบัติการฯ ไว้ว่า “สู่ความมั่งคั่งและจุดหมายร่วมกัน ในประชาคมอาเซียนที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสันติสุขและเอื้ออาทร” (“Towards shared prosperity and destiny in an integrated, peaceful and caring ASEAN Community”) VAP จึงเป็นการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและโครงการของ ประชาคมอาเซียนที่จะเร่งปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดหลักดังกล่าวโดยยึดสามเสา หลักของอาเซียนในด้านความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง การรวมตัวทาง เศรษฐกิจ และความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนบนสามเสาหลักสำคัญ VAP ได้กำหนดแนวคิดและยุทธศาสตร์ในสามเสาหลักของอาเซียนดังนี้

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนที่มีแนวคิดหลักในการ ส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ประชาธิปไตยและความมั่นคงในภูมิภาคโดยการร่วมมือทาง การเมืองและความมั่นคงอย่างรอบด้าน โดยมียุทธศาสตร์สำคัญใน 5 ด้านคือ

- 1) พัฒนาการทางด้านการเมือง
- 2) การเสริมสร้างบรรทัดฐานที่จะมีร่วมกัน

- 3) การเสริมสร้างความเข้าใจ
- 4) การแก้ไขปัญหาภายในโดยสันติ
- 5) การสร้างสันติภาพและการป้องกันข้อพิพาท

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีแนวคิดหลักในการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาโดยการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดขึ้นโดยมุ่งยุทธศาสตร์ 12 ด้านดังนี้

1) การรวมตัวของสินค้าและบริการสำคัญแรกเริ่ม 12 รายการ ได้แก่ 4 สาขาเร่งรัดภายในปี พ.ศ. 2553 คือ โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) ผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ การท่องเที่ยว และการขนส่งทางอากาศ ลอจิสติกส์ภายในปี พ.ศ. 2556 และสาขาอื่นภายในปี พ.ศ. 2558 ได้แก่ อิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ไม้ ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม สินค้าเกษตร และการประมง

2) เขตการลงทุนอาเซียนโดยส่งเสริมการเปิดเสรี การลงทุนและการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน

3) การค้าสินค้าโดยมุ่งลดอุปสรรคด้านภาษี การอำนวยความสะดวกด้านการค้าเช่น ศุลกากร การพัฒนาความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญา ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและการพัฒนาวิสาหกิจ

4) การค้าบริการ เช่น การเปิดเสรีด้านบริการและการท่องเที่ยว

5) ความร่วมมือด้านการเงิน

6) การขนส่งทั้งการเคลื่อนย้ายคนและสินค้าอย่างเสรีในหลากหลายรูปแบบ

7) โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างความเชื่อมโยงและมั่นคงในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

8) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรวมถึงการทำให้ประชาชนกินดีอยู่ดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การบริการด้านวิชาการเพื่อตอบสนองต่อการรวมตัวด้านเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจและอุตสาหกรรม

9) พลังงาน โดยเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอาเซียน โครงการเชื่อมโยงระบบพลังงานในรูปแบบต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น รวมถึงการอนุรักษ์และการรักษาความปลอดภัย

10) สาขาการเกษตร สินค้าโภคภัณฑ์ และป่าไม้ โดยเน้นพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตและส่งเสริมการค้าทั้งภายในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศภายนอก

11) การเสริมสร้างสถาบันของอาเซียน เช่น การกำหนดกลไกการยุติข้อพิพาท การจัดทำข้อมูลสถิติและเผยแพร่ให้ประเทศสมาชิกรับทราบ เป็นต้น

12) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน โดยการสนับสนุนการเชื่อมโยงและส่งเสริมความสอดคล้องของข้อตกลงต่างๆ ที่อาเซียนมีกับประเทศคู่ค้าสำคัญ รวมถึงการจัดทำความตกลงด้านเศรษฐกิจกับประเทศที่กำลังมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนที่มีแนวคิดหลักในด้านการทำนุบำรุงมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอาเซียนโดยยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ด้านดังนี้

1) การสร้างสังคมที่มีความเอื้ออาทร โดยเน้นพัฒนาสังคมในทุกๆ ด้าน เช่น การยกระดับคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง การขจัดปัญหาความยากจน ปัญหาเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ เป็นต้น

2) การจัดการผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเสริมสร้างขีดความสามารถของรัฐบาลในการติดตามตรวจสอบตลาดแรงงานและดัชนีด้านทรัพยากรมนุษย์ การคุ้มครองทางสังคมและระบบการจัดการความเสี่ยงในสังคม เป็นต้น

3) การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน โดยการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งการพยายามขจัดปัญหาและการป้องกัน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4) การส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน โดยสร้างจิตสำนึกความเป็นอาเซียน ผ่านกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น การศึกษา ศิลปะ การท่องเที่ยวและการกีฬา เป็นต้น การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน การส่งเสริมความเข้าใจกันในหมู่ประชาชนอาเซียน และสถานะของอาเซียนในเวทีนานาชาติทั้งบทบาทในเชิงรุกและการปรับปรุงกลไกการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากสามเสาหลักสำคัญแล้ว VAP ได้ให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อเร่งรัดกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่ต้องการให้อาเซียนสิบประเทศเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว บนพื้นฐานของความเท่าเทียม

การไม่เลือกปฏิบัติ และการได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยในปี พ.ศ. 2549 ได้มีการประกาศร่างพิมพ์เขียวกฎบัตรอาเซียน (Declaration on the Blueprint of the ASEAN Charter) ที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน และในร่างพิมพ์เขียวดังกล่าวได้กำหนดให้มีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นเป็นภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ทั้งนี้ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2550 ที่ประชุมได้เห็นชอบให้เลื่อนเวลาในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นเป็นภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015)

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

จากการที่อาเซียนจะต้องปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันและความท้าทายใหม่ๆ ในอนาคต ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้ให้การรับรองกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เพื่อปรับปรุงการทำงานของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกรอบในการทำงานที่ชัดเจนและสามารถปรับตัวตามสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

กฎบัตรอาเซียนเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร จัดระบบการทำงานและบริหารกลไกความร่วมมือระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ที่ประชุมได้ลงนามในคำประกาศร่วมแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Declaration on the ASEAN Economic Community Blueprint: AEC Blueprint) เพื่อใช้กำหนดทิศทาง/แผนงานด้านเศรษฐกิจในการรวมอาเซียนสิบประเทศให้มีตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรี ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งสิบประเทศได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน กฎบัตรอาเซียนจึงมีผลตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551

ปฏิญญาชะอำ หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2552-2558

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ที่ชะอำ-หัวหินเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 ผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้ลงนามในแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint: APSC Blueprint) และแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint:

ASCC Blueprint) พร้อมทั้งได้ประกาศปฏิญญาชะอำ หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2552-2558 (Cha-Am Hua Hin Declaration on the Roadmap for an ASEAN Community 2009-2015) ที่ประกอบด้วยสามเสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยยึดแผนงานการจัดตั้งประชาคมทั้งสามด้านที่ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบร่วมกันในการดำเนินการเพื่อมุ่งสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

แผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC Blueprint) เน้นกระบวนการเสริมสร้างอาเซียนให้เป็น 1) ประชาคมที่มีกฎเกณฑ์ ค่านิยม และบรรทัดฐานร่วมกัน 2) ภูมิภาคที่เป็นปึกแผ่น สงบสุขและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงรอบด้าน และ 3) การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก มีความพึ่งพาซึ่งกันและกันและมีการบูรณาการร่วมกันมากขึ้น

แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) เน้นการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ 4 ด้านคือ 1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรีด้วยการกำหนดเวลาในการลดหรือยกเลิกอุปสรรคระหว่างกันเป็นระยะ เช่น การลดภาษีสินค้าเหลือศูนย์ การลดหรือเลิกมาตรการที่มีใช้ภายในปี พ.ศ. 2553 การเปิดตลาดภาคบริการทั้งหมดภายในปี 2558 และการเปิดเสรีการลงทุนภายในปี 2553 เป็นต้น 2) การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียนทั้งในด้านนโยบายการแข่งขัน นโยบายภาษี การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน) 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคด้วยการพัฒนากลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของประเทศ และ 4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกเพื่อความแข็งแกร่งและแข่งขันได้กับภูมิภาคอื่น โดยเน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายการผลิตและจำหน่าย และการจัดทำเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่เจรจา

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC Blueprint) เน้นให้ประชาชนอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับโอกาสและเข้าถึงการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม ประกอบด้วยความร่วมมือ 6 ด้านคือ

1) การพัฒนามนุษย์ 2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคมด้วยการลดความยากจน ส่งเสริมการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและ 3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม 4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และ 6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา

นอกจากนี้ผู้นำอาเซียนได้รับรองแผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนฉบับที่สอง พ.ศ. 2552-2558 (Initiative for ASEAN Integration (IAI) Work Plan 2 2009-2015) ซึ่งแผนงานดังกล่าวนี้ นับเป็นแผนปฏิบัติการฉบับที่สามนับจากแผนปฏิบัติการฮานอย (พ.ศ. 2542-2547) และแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (พ.ศ. 2547-2553) ที่จะหมดวาระในปี พ.ศ. 2553 โดยเน้นการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาขีดความสามารถ การฝึกอบรม และการจัดทำ master plan ของกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาของประเทศ และส่งเสริมการรวมตัวในอาเซียน เช่น การเพิ่มทักษะภาษาอังกฤษให้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในกลุ่ม CLMV การส่งเสริมให้บุคลากรจากสำนักงานอาเซียนแห่งชาติหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับงานด้านอาเซียนจากกลุ่มประเทศ CLMV เข้าร่วมปฏิบัติงานในสำนักเลขาธิการอาเซียน การจัดอบรมรวมถึงการอบรมเฉพาะด้านอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าของกลุ่มประเทศ CLMV ในการลดช่องว่างการพัฒนา

2.4 การอุดมศึกษากับเงื่อนไขในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

อุดมศึกษาในประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีที่มาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันและผ่านขั้นตอนการพัฒนาที่หลากหลาย อุดมศึกษาในภูมิภาคนี้ได้เผชิญกับความท้าทายมากมาย รวมถึงการเพิ่มจำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัย การได้รับความรู้และข้อมูลอย่างท่วมท้นเกินกว่ากำลังที่จะรับได้ การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดด้านงบประมาณ

จากการวิเคราะห์ประเทศกรณีตัวอย่างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการวิจัยร่วมระหว่างสำนักงาน UNESCO กรุงเทพฯ และศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO RIHED) เรื่อง “A Situational Analysis of Higher Education Reforms in South-East Asian Countries” เมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่าแม้ว่าอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความแตกต่างและความหลากหลายซึ่งหล่อหลอมมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ความพยายามในการสร้างชาติที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคก็เผชิญกับ

ความท้าทายที่ไม่ต่างกัน ประการแรกคือ การเพิ่มโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเยาวชนที่มีจำนวนและความต้องการเพิ่มขึ้นในการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาควบคู่ไปด้วย ความท้าทายประการที่สองได้แก่ ความหลากหลายของประเภทและหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่ทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ การศึกษาแบบเปิดและการศึกษาทางไกลเป็นรูปแบบการศึกษาที่จะได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้การศึกษาข้ามชาติ (transnational education) ก็มีแนวโน้มจะเติบโตเพิ่มขึ้น โดยประเทศมาเลเซียได้รับการกล่าวขานว่าเป็นประเทศที่มีประสบการณ์และการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาทางไกลมากที่สุดในภูมิภาค ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ยังคงเป็นผู้นำเข้าการศึกษาข้ามพรมแดน (cross-border education) จากประเทศที่มีความก้าวหน้า เช่น ออสเตรเลีย อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

ความท้าทายประการต่อมาคือ การพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษา ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและนักวิชาการระหว่างประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ทวีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยลำดับและจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต เนื่องจากประสบการณ์การศึกษาในสภาพแวดล้อมนานาชาติและทักษะในการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในตลาดแรงงานในประเทศและระหว่างประเทศ การเติบโตของการศึกษาข้ามชาติทั่วโลกและการจัดตั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศได้แสดงให้เห็นแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางการศึกษากับอุดมศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย เป็นต้น ในขณะเดียวกันบางประเทศในภูมิภาค อาทิ ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และไทยก็เป็นผู้ส่งออกบริการการศึกษาโดยจัดการศึกษาให้นักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน

การผลักดันให้มหาวิทยาลัยของรัฐออกนอกระบบราชการเป็นพัฒนาการอีกประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องเหมาะสมกับประเภทและพันธกิจที่มีความหลากหลายของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งขยายจำนวนเพิ่มขึ้น และเพื่อเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาบริหารกิจการของตนได้อย่างคล่องตัว ยืดหยุ่นและสามารถสนองตอบความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีอิสระในการแสวงหางบประมาณเพิ่มเติมผ่านการให้บริการการศึกษาในเชิงพาณิชย์

การขยายตัวของ การอุดมศึกษาอย่างรวดเร็วทำให้งบประมาณที่สถาบัน อุดมศึกษาได้รับจากรัฐบาลอยู่ในวงจำกัด สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องแสวงหา งบประมาณจากแหล่งอื่นๆ โดยการให้บริการการศึกษาควบคู่กับการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรและทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันในเชิงพาณิชย์ เช่น การตั้งบริษัทของ สถาบันเพื่อให้บริการที่ปรึกษา และการทำวิจัย หรือการร่วมมือกับภาคธุรกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ได้มีการปรับโครงสร้างระบบอุดมศึกษาโดยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การปรับ รูปแบบการบริหารงานมหาวิทยาลัยของรัฐให้เป็นไปในรูปแบบการบริหารงานของ ภาคเอกชน (corporatization) และการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดการศึกษา

การเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการแก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อแลกกับการเพิ่ม ความสามารถในการตรวจสอบได้ (accountability) เป็นแนวโน้มที่สำคัญของโลก เช่นเดียวกับของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นได้จากการปรับรูปแบบ การบริหารงานมหาวิทยาลัยของรัฐให้เป็นไปในรูปแบบการบริหารงานของภาคเอกชนใน ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยในกำกับ (autonomous universities) ในประเทศอินโดนีเซียและไทย ทั้งนี้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหัวใจหลักของการสร้าง และดำรงความน่าเชื่อถือของหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาและระบบอุดมศึกษาทั่วโลก สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซียและไทยมี การจัดตั้งกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว ในขณะที่ประเทศกัมพูชาและลาวอยู่ใน ระหว่างการจัดตั้งกลไกและหน่วยงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

กฎบัตรอาเซียนกับนโยบายด้านการศึกษา การรับรองกฎบัตรอาเซียนถือเป็น พัฒนาการที่สำคัญที่ส่งผลให้อาเซียนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัว เป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่อาเซียน ขาดกลไกในการบังคับประเทศสมาชิกในกรณีที่ประเทศสมาชิกใดประเทศสมาชิกหนึ่ง ไม่ปฏิบัติตามความตกลงต่างๆ ของอาเซียน กฎบัตรอาเซียนจึงเป็นเสมือนธรรมนูญหรือ กฎหมายสูงสุดในอาเซียนโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียน ในการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายรวมถึงการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 การสร้างกลไกที่จะส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามความตกลง ต่างๆ ของอาเซียน และการส่งเสริมบทบาทของอาเซียนให้เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิด และเอื้อประโยชน์ต่อประชากรอาเซียนอย่างแท้จริง ซึ่งในกฎบัตรอาเซียนมีเนื้อหาและ ประเด็นสำคัญดังนี้

- อารัมภบทประกอบด้วย ความเป็นมาของอาเซียน เหตุผลในการจัดทำกฎบัตร การสร้างประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก และการเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

- บทที่ 1 เป้าหมายและหลักการ (Purposes and Principles): ระบุเป้าหมายของอาเซียนและหลักการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมาชิก ได้แก่ เป้าหมายการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค ความกินดีอยู่ดีของประชาชน ความมั่นคงของมนุษย์ การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การลดช่องว่างการพัฒนา การส่งเสริมประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อม การศึกษา ยาเสพติด การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน เป็นต้น ส่วนหลักการ ได้แก่ เรื่อง อำนาจอธิปไตย การไม่แทรกแซงกิจการภายใน หลักนิติธรรม และธรรมาภิบาล การเคารพความแตกต่าง เป็นต้น

ทั้งนี้ ในบริบทที่เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาได้มีการระบุไว้ในบทที่ 1 ในข้อย่อที่ 10 ความว่า “เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านความร่วมมือที่ใกล้ชิดในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคมอาเซียน” [“develop human resources through closer cooperation in education and life-long learning, and in science and technology, for the empowerment of the peoples of ASEAN and for the strengthening of the ASEAN Community”]

- บทที่ 2 สถานะบุคคล (Legal Personality): ให้สถานะบุคคลแก่อาเซียนในการทำนิติกรรมต่างๆ

- บทที่ 3 สมาชิกภาพ (Membership): กำหนดกฎเกณฑ์และกระบวนการในการรับสมาชิกใหม่ (อาจเปิดให้เฉพาะติมอร์เลสเตเท่านั้น) รวมทั้งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของรัฐสมาชิก

- บทที่ 4 องค์กรของอาเซียน (Organs): ประกอบด้วยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council) คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Councils) องค์กรรัฐมนตรีเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) เลขาธิการอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) คณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives

to ASEAN) สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ (ASEAN National Secretariat) กลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (ASEAN Human Rights Body) และมูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation)

- บทที่ 5 องค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน (Entities Associated with ASEAN): ได้แก่ องค์กรรัฐสภา คือ สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter Parliamentary Assembly) องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการรับรองโดยอาเซียน กลุ่ม think tank และองค์กรด้านการศึกษา และองค์กรอื่นๆ

- บทที่ 6 เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต (Immunities and Privileges): หลักเกณฑ์ในการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตแก่บุคลากรต่างๆ ของประเทศสมาชิก

- บทที่ 7 กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making): คงไว้ซึ่งหลักการตัดสินใจโดยการปรึกษาหารือและฉันทามติ (Consensus) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของอาเซียน

- บทที่ 8 การระงับข้อพิพาท (Settlement of Disputes): ส่งเสริมการใช้กลไกระงับข้อพิพาท

- บทที่ 9 งบประมาณและการเงิน (Budget and Finance): งบประมาณงานของอาเซียนได้จากการที่รัฐสมาชิกต้องจ่ายเท่าๆ กันและงบเพื่อการพัฒนาได้จากการระดมทุน การบริจาคของรัฐสมาชิก ภาคเอกชนหรือแหล่งทุนภายนอก

- บทที่ 10 การบริหารงานและกระบวนการ (Administration and Procedure): ประธานขององค์กรต่างๆ ของอาเซียนมาจากประเทศเดียวกันตามการหมุนเวียนเพื่อให้การทำงานเป็นเอกภาพ การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียน การกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน

- บทที่ 11 อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน (Identity and Symbols): กำหนดให้อาเซียนมีหน้าที่ในการส่งเสริม (1) อัตลักษณ์ ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของอาเซียนในหมู่ประชาชน และ (2) สัญลักษณ์ ได้แก่ คำขวัญ (One Vision, One Identity, One Community) ธงและดวงตราอาเซียน วันอาเซียน (วันที่ 8 สิงหาคม ของทุกปี) และเพลงอาเซียน (ASEAN Anthem) โดยกำหนดให้มีการเปิดเพลงอาเซียนก่อนเริ่มการประชุมของอาเซียน

- บทที่ 12 ความสัมพันธ์ภายนอก (External Relations): กำหนดบทบาทของอาเซียนในความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกกลุ่มหรือองค์การระหว่างประเทศ เน้นการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค โดยอาเซียนจะ

เป็นผู้ผลักดันหลักในการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคที่อาเซียนริเริ่มขึ้น และให้ประเทศสมาชิกพยายามหาทำที่ร่วมกันในเวทีระหว่างประเทศ

- บทที่ 13 บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย (General and Final Provisions): ระบุถึง พันธกรณีของสมาชิกในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กฎบัตรและความตกลงของอาเซียน ทั้งนี้กฎบัตรจะมีผลบังคับใช้เมื่อทุกประเทศให้สัตยาบัน และสามารถแก้ไขบททวนกฎบัตรได้หลังจากที่มีผลบังคับใช้ 5 ปีหรือตามที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น โดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนภารกิจของอาเซียนให้สามารถบรรลุเป้าหมายและหลักการของอาเซียนที่มุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนทั้งในด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรมที่มีประชาชนในภูมิภาคเป็นศูนย์กลาง การลดช่องว่างความแตกต่างทางเศรษฐกิจและระดับของการพัฒนาระหว่างอาเซียนเก่ากับอาเซียนใหม่ (CLMV) ที่นับว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ของอาเซียน

การที่อาเซียนเห็นพ้องกันในการกำหนดให้ภาษาในการทำงานของอาเซียนเป็นภาษาอังกฤษ (“The working language of ASEAN shall be English.”) สืบให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นเรื่องจำเป็นทั้งในโลกปัจจุบันและในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษที่ทั่วโลกยกให้เป็นภาษาสากลในการสื่อสาร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวัยเรียนให้มีทักษะด้านภาษาในระดับที่สามารถใช้ได้ดีเป็นเรื่องที่ควรจะมีการส่งเสริมตั้งแต่ในระดับพื้นฐานและต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา บนพื้นฐานของการแข่งขันในโลกไม่เพียงแต่ภาษาแม่ (ภาษาในประเทศที่เกิดและอาศัยอยู่) และภาษาอังกฤษเท่านั้นที่มีความสำคัญ ปัจจุบันภาษาที่สามเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น เช่น ประเทศสิงคโปร์ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะความรู้ด้านภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานในชีวิตประจำวันได้ ตั้งแต่ในระดับพื้นฐาน และให้นักเรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งที่ไม่ใช่ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาที่สาม มาเลเซียที่จัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ ฟิลิปปินส์ที่สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองซึ่งจะเห็นได้จากการทำงานที่มีชาวฟิลิปปินส์จำนวนมากทำงานในองค์กรระหว่างประเทศจำนวนมาก

นอกจากประเด็นเรื่องของภาษาแล้ว มิติของข้อมูลข่าวสารก็มีความสำคัญต่อสังคมในปัจจุบัน การสื่อสารโดยเสรีโดยเฉพาะเรื่องของภาษาและวัฒนธรรมน่าจะเป็น

ปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันในภูมิภาค ปัจจุบันประชาชนในอาเซียน สนใจและศึกษาแต่เรื่องของทางตะวันตก โดยไม่พยายามเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน การเสริมสร้างความตระหนักในการเป็นประชาชนอาเซียนผ่านการเรียนการสอนด้าน อาเซียนศึกษาตั้งแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาจะช่วยผลักดันให้ อาเซียนบรรลุเป้าหมายสำคัญในการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการประชุม สุธยาดอาเซียนครั้งที่ 14 ผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้องกันในการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตร อาเซียนศึกษาของแต่ละชาติสมาชิกในการศึกษาทุกระดับเพื่อเตรียมเยาวชนให้มีความพร้อมสำหรับการเก็บเกี่ยวผลสำเร็จต่างๆ และเพื่อประโยชน์ต่อการรวมตัวเป็น ประชาคมอาเซียน

การมีส่วนร่วมด้านการศึกษาในกรอบความร่วมมือของอาเซียน

ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ ของอาเซียน กลไกความร่วมมือด้าน การศึกษานับได้ว่าเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาในวงกว้างและส่งผลต่อเป้าหมาย ของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ในการประชุมสุทธอาเซียนครั้งที่ 15 ที่ชะอำ-หัวหิน ผู้นำอาเซียนได้ร่วมกันประกาศปฏิญญาชะอำ หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือ ด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน (Cha-Am Hua Hin Declaration on Strengthening Cooperation on Education to Achieve an ASEAN Caring and Sharing Community) โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็น ศูนย์กลางและมีความรับผิดชอบทางสังคมอันจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ ความแน่นแฟ้น และความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชนอาเซียน พร้อมทั้งได้ตกลงที่จะดำเนินการเพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคการศึกษาในการเสริมสร้างประชาคมอาเซียนดังนี้

บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและความมั่นคง: ได้แก่ การสนับสนุน ความรู้และความเข้าใจเรื่องกฎบัตรอาเซียนผ่านหลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนรวมถึง การแปลเป็นภาษาประจำชาติในอาเซียน การเน้นหลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและ สันติภาพในหลักสูตรโรงเรียน การส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายผ่านการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนและการจัดทำข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องที่เข้าถึงได้ และการจัดให้มีรูปแบบของ การแลกเปลี่ยนทัศนคติในด้านต่างๆ ของผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น โครงการ Southeast Asia School Principals' Forum (SEA-SPF) เป็นต้น

บทบาทของภาคการศึกษาในสาขาศรษฐกิจ: ได้แก่ การพัฒนากรอบทักษะฝีมือในแต่ละประเทศสมาชิกเพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบการยอมรับคุณสมบัติร่วมของอาเซียน การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักเรียนด้วยการพัฒนาบัญชีรายการระดับภูมิภาคของวัสดุสารสนเทศด้านการศึกษาที่มีในอาเซียน การสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในอาเซียนด้วยความพยายามที่จะปกป้องและปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพและการศึกษาในอาเซียน การพัฒนามาตรฐานด้านอาชีพบนขีดความสามารถของอาเซียนสู่ระดับภูมิภาคและนานาชาติและตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และการผลักดันให้มีการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะร่วมสำหรับการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษา

บทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรม: ได้แก่ การพัฒนาเนื้อหาพร้อมด้านอาเซียนสำหรับโรงเรียน การเสนอให้มีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา การเสนอให้ภาษาของอาเซียนเป็นวิชาเลือกภาษาต่างชาติในโรงเรียน การส่งเสริมโครงการระดับภูมิภาคที่สร้างความตระหนักในความเป็นอาเซียน (ASEAN Awareness) ในหมู่เยาวชน การสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในชุมชนชนบท การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดให้มีการประชุมวิจัยด้านวิชาการของอาเซียนเพื่อส่งเสริมการวิจัยเพื่อการพัฒนาในภูมิภาค การส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและประเด็นสำคัญอื่นๆ ในอาเซียนด้วยการประมวลไว้ในหลักสูตรโรงเรียนและการมอบรางวัล “โรงเรียนสีเขียวของอาเซียน” และการร่วมจัดกิจกรรมฉลองวันเกิดอาเซียน (8 สิงหาคม) ตลอดเดือนสิงหาคม

ด้านความมั่นคงของแต่ละประเทศนั้นเชื่อมโยงกันโดยพื้นฐานและผูกพันกันด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ การสร้างสำนึกร่วมกันและความไว้วางใจกัน โดยการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาช่วยลดระดับของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ และก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากยิ่งขึ้น สำหรับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นเรื่องการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการรวมตัวเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะทำให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุน สินค้า การบริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมือโดยเสรี เดิมกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ ต่อไปกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่อนุชาธิการศึกษาก็ควรมีส่วนร่วมเนื่องด้วยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของสินค้าอย่างเดียวแต่ครอบคลุมถึงเรื่องบริการในหลากหลายมิติยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในด้านสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิต

ของประชาชน อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะช่วยให้ภูมิภาคมีความมั่นคง การศึกษาเพื่อการพัฒนาจึงเป็นหนึ่งในมาตรการที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคมอาเซียน

2.5 แผนพัฒนาของอาเซียนในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา

กรอบความร่วมมือระดับรัฐมนตรี

นับแต่ประเทศไทยได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือด้านการศึกษาระดับรัฐมนตรีของอาเซียนขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 ที่กรุงเทพมหานคร และในปลายปีเดียวกันที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 11 ที่ประเทศมาเลเซียได้มีมติเห็นชอบให้การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน (ASEAN Education Ministers Meeting: ASED) เป็นการประชุมประจำปีของอาเซียน โดยจัดประชุมคู่ขนานกับการประชุมสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO Council Conference: SEAMEC)

ASED เป็นเวทีการหารือในระดับนโยบายเพื่อให้รัฐมนตรีด้านการศึกษาของประเทศอาเซียนได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและผลักดันความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนและประชาคมอาเซียนต่อไป ประเด็นความร่วมมือที่ได้จากการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียนระหว่างปี พ.ศ. 2548-2552 สรุปได้ดังนี้

การประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน

(The Meeting of Ministers for Education in ASEAN Countries) ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2548 โดยมีรัฐมนตรีด้านการศึกษาของประเทศบรูไน ดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม เลขาธิการอาเซียน ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงจาก 9 ประเทศดังกล่าวเข้าร่วมการประชุม

การประชุมครั้งนี้ได้มีการปรึกษาหารือและอภิปรายบทบาทสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของอาเซียน รวมถึงการสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งที่ประชุมมีความเชื่อมั่นว่าการศึกษาเป็นแกนหลักของการพัฒนา

ทั้งปวงและมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน นอกจากนี้ ที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้าใจในเชิงลึก และการสร้างความตระหนักในความมั่งคั่งทางประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรมและค่านิยม ร่วมกันในหมู่พลเมืองของอาเซียน รวมถึงประเด็นที่ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังเผชิญกับ สิ่งท้าทายด้านการศึกษาใหม่ๆ

ที่ประชุมได้เห็นพ้องกันที่จะให้ความสำคัญกับความพยายามในการพัฒนา การศึกษาโดยได้จัดทำคำแถลงร่วมของที่ประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีด้าน การศึกษาของอาเซียน (Statement of the Meeting of Ministers for Education in ASEAN Countries) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างประชาคมอาเซียนที่แข็งแกร่งโดยใช้การศึกษา เป็นเครื่องมือใน 5 ประเด็นคือ

1. การปลูกฝังความเป็นอาเซียนในหมู่พลเมืองอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มเยาวชนควบคู่กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาเพื่อสร้างสันติสุข และเสถียรภาพในอาเซียน รวมถึงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนการก้าวเข้าสู่สังคมความรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All: EFA) ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระดับของการพัฒนาระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียน

2. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยดำเนินมาตรการในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหมู่ประชาชนในอาเซียน การกำหนดช่องทางธุรกิจ ใหม่ๆ ของอาเซียน (ASEAN's niche) ควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์ด้านการศึกษาของ อาเซียน การดำรงอัตลักษณ์ของอาเซียนในขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมประชาชนอาเซียนให้ มีความพร้อมที่จะเผชิญกับ โลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการส่งเสริม เรื่องของอาเซียนศึกษา โดยเฉพาะการจัดทำดัชนีข้อมูลเอกสาร (source books) และ เว็บไซต์เกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งของศูนย์อาเซียนศึกษาด้วย

3. การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการศึกษาของทรัพยากรมนุษย์ของ อาเซียน โดยการแลกเปลี่ยนครู/อาจารย์/บุคลากรด้านการศึกษาและนักเรียน/นักศึกษา การฝึกอบรมครูและการพัฒนาวิชาชีพครูด้านภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึง

การศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษา การเตรียมความพร้อมให้ประชาชนอาเซียน รับมือกับความท้าทายด้านเทคโนโลยีและการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสาร และการพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับนักเรียน/นักศึกษาที่มีความสามารถพิเศษ

4. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายของมหาวิทยาลัยภายใต้กรอบ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) โดยเครือข่าย มหาวิทยาลัยอาเซียนจะดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการยอมรับคุณวุฒิการศึกษาและปริญญา ระหว่างกัน และการขยายหลักสูตรอาเซียนศึกษาบนอินเทอร์เน็ตให้แก่เรียนในวงกว้าง มากขึ้น

5. การประสานความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับซีมีโอ โดยเสนอให้มีการประชุม ASEED และให้จัดคู่ขนานกับการประชุม SEAMEC เพื่อให้มั่นใจว่าประเด็นแนวทางการ ร่วมมือด้านการศึกษาคouldได้รับการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

การประชุม ASEED ครั้งที่ 1 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 41 ที่ประเทศ สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2549 ที่ประชุมได้รับทราบว่าการประชุม ASEED ได้รับ ความเห็นชอบจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 11 ที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 ให้เป็นการประชุมประจำปีของอาเซียน โดยจัดคู่ขนานกับการประชุม SEAMEC ตามข้อเสนอของที่ประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียน การประชุมครั้งนี้รัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียนได้เน้นย้ำในประเด็นความร่วมมือ ด้านการศึกษาดังนี้

1. การส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียน โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมที่มีความหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งนี้ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียนและนักวิชาการมีการดำเนินการอยู่แล้ว จำนวนมาก ที่ประชุมจึงได้เสนอให้เน้นการสร้าง ความตระหนักและความเข้าใจ โดยได้เสนอ แนวทางใน 3 ประเด็นคือ

- การส่งเสริมสื่อการศึกษาในด้านอาเซียนศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอเพื่อ เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนสำหรับสถานศึกษาต่างๆ นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

- การจัดกิจกรรมระหว่างนักเรียนและครูในอาเซียนผ่านการเรียนการสอน ด้านอาเซียนศึกษาและการแลกเปลี่ยน

- การริเริ่มและสนับสนุนให้นักวิจัยและนักวิชาการของอาเซียนได้ร่วมกันศึกษา/แก้ปัญหาสิ่งท้าทายต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอาเซียน โดยที่ประชุมมอบให้ Institute of Southeast Asian Studies ของสิงคโปร์ช่วยในการจัดทำงานวิจัยร่วมกันพร้อมทั้งเป็นผู้จัดการประชุมเพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวก่อนนำเสนอต่อที่ประชุม ASED ต่อไป

2. **คุณภาพการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ** ที่ประชุมได้เห็นพ้องกันในการส่งเสริมความร่วมมือ 3 ด้านคือ

- **การศึกษาด้านภาษา (Language Education)** โดยที่ประชุมได้รับทราบถึงความท้าทายในด้านการสอนโดยเฉพาะการสอนภาษาแม่ ภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษ และตระหนักถึงความจำเป็นในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนด้านภาษา

- **การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา (Vocational/Technical Education)** ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่ประชุมจึงเห็นชอบที่จะให้มีการศึกษาแนวทางที่จะก่อให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

- **ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (School Leadership)** ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียน จึงควรเน้นเรื่องการคัดเลือกและการฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียน โดยรัฐมนตรีศึกษาของสิงคโปร์ได้เสนอให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 2 คนเข้าร่วมหลักสูตร International Leaders in Education Programme (iLEP) ณ สถาบันฝึกอบรมครู (National Institute of Education) ของสิงคโปร์ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549

การประชุม ASED ครั้งที่ 2 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 42 ที่ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2550 ที่ประชุมได้เน้นย้ำในประเด็นการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนที่เข้มแข็งและมีความยืดหยุ่น และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนอาเซียน โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. **กฎบัตรอาเซียนที่มีการเสนอให้เพิ่มขอบเขตด้านการศึกษา** ซึ่งการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนอาเซียนในทุกภาคส่วน โดยการสร้างความตระหนักในเรื่องอัตลักษณ์ของอาเซียน การส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชนอาเซียน และการเพิ่มพูนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะสำหรับเยาวชนทั้งทางด้าน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง ความเสมอภาคทางการศึกษาและคุณภาพการศึกษาเป็นประเด็นที่ควรได้รับการหยิบยกขึ้นหารือด้วย

2. การแลกเปลี่ยนนักเรียนพบว่าโครงการ ASEAN Student Exchange Programme (ASEP) เป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างมากนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2548 ในการเสริมสร้างเครือข่ายทางวิชาการที่เข้มแข็งและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างกันที่ประชุมจึงเห็นควรให้มีการสานต่อโครงการ โดยในปี พ.ศ. 2551 ประเทศมาเลเซียรับเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรม ตามด้วยสิงคโปร์ ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน คาซัคสถาน ที่จะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพดำเนินงานโครงการ ASEP ตามลำดับ

3. การสร้างเครือข่ายวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาของอาเซียน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

4. ความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับซีมีโอ โดยกำหนดสาขาความร่วมมือในสามด้านคือ การเสริมสร้างสำนึกในความเป็นอาเซียนในกลุ่มนักเรียนของอาเซียน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนในสาขาการศึกษา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ AUN รวมถึงการร่วมมือกันระหว่างศูนย์ต่างๆ ของซีมีโอและอาเซียน

5. การขยายกรอบความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน การให้ความสำคัญกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนโดยเฉพาะในกรอบของการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asian Summit: EAS) ซึ่งเป็นการประชุมร่วมระหว่างอาเซียน 10 ประเทศกับประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศคือ จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ที่เห็นชอบให้การศึกษาเป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือที่สำคัญ โดยได้เสนอความเป็นไปได้ที่จะมีความร่วมมือในด้านการฝึกอบรมครู การเรียนการสอนด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เทคนิคและอาชีวศึกษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน

การประชุม ASED ครั้งที่ 3 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 43 ที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่ประชุมเห็นว่าความร่วมมือด้านการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิกอาเซียนและเป็นมิติที่สำคัญของเสาหลักสามด้านของประชาคมอาเซียน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม พร้อมทั้งได้เน้นย้ำบทบาทของ

การศึกษาในการเพิ่มความตระหนักเรื่องความเป็นอาเซียน การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียน และการสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมในอาเซียน ประเด็นสำคัญมีดังนี้

1. **กฎบัตรอาเซียน** ที่ประชุมรับทราบการลงนามในกฎบัตรอาเซียนของผู้นำรัฐบาลอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 โดยได้บรรจุเรื่องการศึกษาไว้ในกฎบัตรอาเซียน (บทที่ 1 ข้อย่อยที่ 10) ว่า “เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นด้านการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีพ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาคมอาเซียน” (.develop human resources through closer cooperation in education and life-long learning, and in science and technology, for the empowerment of the peoples of ASEAN and for the strengthening of the ASEAN Community..) ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าความร่วมมือด้านการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศสมาชิกอาเซียนและเป็นมิติที่สำคัญของเสาหลักทั้งสามด้านของประชาคมอาเซียน และได้ย้ำถึงบทบาทของการศึกษาในการเพิ่มความตระหนักในความเป็นอาเซียนและอัตลักษณ์ของอาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอาเซียน

2. **โครงการ Harnessing Educational Cooperation in the EAS for Regional Competitiveness and Community Building** ซึ่งเป็นโครงการศึกษาวิจัยภายใต้ความร่วมมือ East Asia Summit (EAS) ที่มุ่งใน 4 ด้านคือ การยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอน การฝึกอบรมภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา ที่ประชุมได้เห็นชอบให้กิจกรรมต่างๆ ในอนาคตภายใต้กรอบ EAS ดำเนินการผ่านศูนย์ภูมิภาคต่างๆ ของซีมีโอ โดยให้สำนักเลขาธิการซีมีโอประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสำนักเลขาธิการอาเซียน

3. **การรื้อฟื้นโครงการ ASEP** ที่เป็นการแลกเปลี่ยนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจะจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมในปี พ.ศ. 2553

4. การรวบรวมข้อมูลทุน โครงการทุนการศึกษาอาเซียนต่างๆ โดยสำนักเลขาธิการอาเซียนจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลโครงการทุนการศึกษาในอาเซียนที่มีอยู่สำหรับใช้พิจารณาการดำเนินงานโครงการจัดสรรทุนการศึกษาและป้องกันมิให้การจัดสรรทุนเกิดความซ้ำซ้อน

5. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษา เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในความเป็นอาเซียน โดยกำหนดให้ดำเนินการจัดทำให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2552 เพื่อเสนอให้ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษาครั้งที่ 4 พิจารณา

6. บทบาทของ AUN และการประสานความร่วมมือระหว่าง AUN กับ ศูนย์ภูมิภาคต่างๆ ของซีมีโอ โดยที่ประชุมเห็นชอบให้ผู้แทนของ AUN เข้าร่วมในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งต่อไปเพื่อรายงานผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมาและแผนการดำเนินงานในอนาคต พร้อมทั้งเสนอให้มีการปรับ AUN Charter เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและสอดคล้องกับการแนวทางการพัฒนาภูมิภาค และการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่าง AUN กับ SEAMEO RIHED และสำนักเลขาธิการซีมีโอกับสำนักเลขาธิการอาเซียน

7. ความร่วมมือด้านการศึกษาในอนาคตควรจะเน้นการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All: EFA) โดยกำหนดเป้าหมายไว้ในปี พ.ศ. 2558 ที่ประชุมได้มอบให้สำนักเลขาธิการซีมีโอและสำนักเลขาธิการอาเซียนร่วมกันจัดการประชุมปฏิบัติการในหัวข้อ “Reaching the Unreached” เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

การประชุม ASED ครั้งที่ 4 และการประชุม SEAMEC ครั้งที่ 44 ที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 5-8 เมษายน พ.ศ. 2552 ที่ประชุมรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของสำนักเลขาธิการอาเซียนในเรื่องของกฎบัตรอาเซียนที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 และผลการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ชะอำ-หัวหิน พร้อมทั้งกิจกรรมความร่วมมือภายใต้กรอบซีมีโอและ AUN นอกจากนี้ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาการขอแก้ไขกฎบัตร AUN เพื่อให้บทบาทการดำเนินงานของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันรวมถึงให้สอดคล้องกับกฎบัตรอาเซียนที่ระบุว่า AUN เป็นองค์ประกอบหนึ่งในองค์กระดัยรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะ

สาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) ในด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) โดยที่ประชุมไม่ขัดข้องในการขอแก้ไขกฎบัตร AUN และเห็นชอบที่จะลงนามร่วมกันในกฎบัตรดังกล่าวในการประชุมครั้งต่อไป ซึ่งกำหนดจะจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 25-30 มกราคม 2553 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์

กรอบความร่วมมือระดับเครือข่ายความร่วมมือระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ อาเซียนภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

นอกจากกลไกในระดับรัฐมนตรีด้านการศึกษาแล้ว ประเทศไทยโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการจัดการ และพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของความร่วมมือกับ ต่างประเทศเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาไทย โดยใช้ประโยชน์จากองค์การ สมาคม และเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาให้มีขอบข่าย กว้างขวางและเข้มข้นยิ่งขึ้น รวมถึงการผลิตทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันได้ในประชาคมโลก

ด้วยการผลักดันของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทำให้ประเทศไทย เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ด้านต่างๆ ในภูมิภาค โดยเป็นที่ตั้งขององค์การการศึกษาที่สำคัญหลายของค์การด้วยกัน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ให้การส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารและดำเนินงานขององค์การ สมาคม และเครือข่ายความร่วมมือ ด้านการอุดมศึกษาในระดับภูมิภาคและนานาชาติหลายแห่ง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ สถาบันอุดมศึกษาไทยได้ใช้ประโยชน์จากหน่วยงานเหล่านี้ในการพัฒนาความเข้มแข็ง ทางวิชาการและศักยภาพของบุคลากรด้านอุดมศึกษาผ่านกิจกรรมความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง เครือข่ายความร่วมมือที่ได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีดังนี้

เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN)

เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนหรือ AUN เป็นการรวมตัวกันของมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของภูมิภาคและสร้างความตระหนักในความเป็นอาเซียน ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยสมาชิกจำนวน 22 แห่ง มหาวิทยาลัยไทยที่เป็นสมาชิก ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และ มหาวิทยาลัยมหิดล

ประเทศไทยโดยเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอำนวยการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Chairman of AUN Board of Trustees) และประเทศไทยเป็นเจ้าภาพที่ตั้งถาวรของสำนักงานเลขานุการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN Secretariat: AUNS) ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยปัจจุบันมีรองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา คชเสนี เป็นผู้อำนวยการบริหารและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540

นับตั้งแต่จัดตั้งจนถึงปัจจุบัน AUN ได้มุ่งมั่นทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือด้านอุดมศึกษาของภูมิภาคโดยสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ การจัดประชุมเชิงวิชาการ ประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการทำวิจัยร่วม การเดินทางไปทัศนศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียน และประเทศคู่เจรจา การให้ทุนการศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งการจัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการและจดหมายข่าว ปัจจุบันเครือข่ายดำเนินกิจกรรมระหว่างประเทศสมาชิกและกับประเทศคู่เจรจา ได้แก่ จีน เกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป รัสเซีย และอินเดีย

ในโอกาสที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม AUN-BOT ครั้งที่ 22 AUN ได้จัดการประชุมปฏิบัติการเรื่อง “ยุทธศาสตร์สู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน 2015” เมื่อวันที่ 2-3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ เมืองพัทยา โดยได้เชิญเลขาธิการอาเซียน (H.E. Mr. Ong Keng Yong) มากล่าวปาฐกถาในหัวข้อ “อาเซียนโฉมหน้าใหม่ภายหลังกฎบัตรอาเซียน” และผู้อำนวยการยูเนสโก กรุงเทพฯ (Dr. Sheldon Shaeffer) กล่าวปาฐกถาในหัวข้อ “การอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21” พร้อมทั้งจัดเวทีเพื่อให้มหาวิทยาลัยสมาชิก AUN ได้ร่วมกันระดมสมองในการกำหนดทิศทางของอาเซียนด้านการอุดมศึกษา ซึ่งที่ประชุมได้ให้ความสำคัญใน 4 ประเด็นและเสนอแนะกิจกรรมที่คาดว่าจะดำเนินการได้ภายในปี พ.ศ. 2551-2553 ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Investing in People) โดยเน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนและการทำวิจัยร่วม ได้แก่ โครงการ ASEAN Internship Programme เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันในความเป็นอาเซียนและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนในหมู่ประชาชนอาเซียน และการพัฒนาดำเนินงานวิจัย (research partnerships) เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศด้านการศึกษา

2. การลดช่องว่างของการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) โดยเน้นการสนับสนุนทุนการศึกษา การพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) ภายใต้โครงการ Initiative on ASEAN Integration (IAI) ในสาขาการอุดมศึกษา เพื่อช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มประเทศ CLMV การแลกเปลี่ยนนักวิชาการในอาเซียน เช่น โครงการ Distinguished Scholars Programme และกิจกรรมการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างกันภายในอาเซียน เช่น ASEAN Credit Transfer System เพื่อสร้างมาตรฐานทางการศึกษาร่วมกันในอาเซียน

3. การลดช่องว่างด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Narrowing the Digital Divide) โดยเน้นการพัฒนาโสมเพจเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัยสมาชิก และเครือข่าย AUN Inter-Library Online (AUNILIO)

4. การส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในความเป็นภูมิภาค (Promoting Deeper Regional Awareness) โดยเน้นการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอาเซียนรวมถึงเครือข่าย AUN ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดงานวันอาเซียน และการจัดกิจกรรมเยาวชน เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมที่มีอยู่ของเครือข่ายฯ เช่น Educational Forum and Young Speaker Forum และ ASEAN Youth Cultural Forum นอกจากนี้ในอนาคตอาจจัดให้มีกิจกรรม AUN Sport เพื่อให้สอดคล้องกับ ASEAN University Game

5. สมาชิก AUN ได้ร่วมกันพิจารณาและลำดับความสำคัญประเทศคู่เจรจาของอาเซียนดังนี้

ประเทศ	กิจกรรม
ญี่ปุ่น	-จัดตั้ง Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA)
	-กิจกรรม East Asia Youth Ship การแลกเปลี่ยนระหว่างเยาวชนของอาเซียนและกลุ่มประเทศสมาชิก EAS
	-โครงการ AUN/SEED-Net Phase II เริ่มในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551
	-การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้าน Peace-Building, Human Rights และ Maritime Security
	-การส่งเสริมด้าน East Asian Studies
สหภาพยุโรป	-งานวิจัยภายใต้หลักสูตรร่วมระหว่างอาเซียน-สหภาพยุโรป
	-งานวิจัยร่วมในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลก เช่น สิ่งแวดล้อม พลังงาน และการขนส่ง (aeronautics)
	-โครงการ sandwich degree เช่นเดียวกับโครงการ Erasmus Mundus ของสหภาพยุโรป
	-การร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการต่างๆ ของสหภาพยุโรป เช่น European University (EUA)

จีน	-งานวิจัยร่วมในสาขาที่มีความต้องการร่วมกันเช่น ไข้หวัดนก การจัดการภัยพิบัติ เป็นต้น
	-การจัดให้มีการประชุมร่วมของกลุ่มนักศึกษาและนักวิชาการระหว่างอาเซียน-จีนเป็นประจำทุกปี
	-ทุน AUN-China
	-การจัดตั้งศูนย์ด้านภาษาอาเซียน วัฒนธรรม และการเรียนการสอนในจีน
เกาหลี	-งานวิจัยร่วมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงานและทรัพยากร และการเงิน
	-การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีเลิศ (best practices) ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
	-การจัดตั้งศูนย์ ASEAN-ROK เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างกัน
ออสเตรเลีย	-งานวิจัยร่วมและการพัฒนาในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
	-ความร่วมมือในสาขาต่างๆ ที่ทั้งสองประเทศมีความต้องการที่จะร่วมมือกัน เช่น การแลกเปลี่ยนทุนการศึกษา หลักสูตรฝึกอบรม และการเยือนทางวิชาการ
สหรัฐอเมริกา	-การสร้างเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาและอาเซียนผ่านกลไกต่างๆ ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนให้มากขึ้น
	-การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายในหมู่สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐด้านการอุดมศึกษา

ศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอด้านการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO Regional

Centre for Higher Education and Development: SEAMEO RIHED)

ศูนย์ SEAMEO RIHED เป็นศูนย์หนึ่งภายใต้องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Ministers of Education Organization: SEAMEO) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพของอุดมศึกษาในภูมิภาคผ่านกิจกรรมการจัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา การทำวิจัยและการเป็นศูนย์เอกสารและข้อมูลด้านการอุดมศึกษาระดับภูมิภาค

จากการที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพที่ตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณในการบริหารงานของศูนย์ SEAMEO RIHED มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ช่วยให้ประเทศไทยมีบทบาทนำในการพัฒนาการอุดมศึกษารวมทั้งเป็นแกนนำการจัดกิจกรรมระดับภูมิภาคในประเด็นที่มีความสำคัญและความสนใจร่วมกัน

โดยในขณะนี้ ศูนย์ SEAMEO RIHED ภายใต้การบริหารงานของศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ คนปัจจุบัน และด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ริเริ่มการดำเนินงานในเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นสากลและพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน คือ การพยายามผลักดัน

ให้มีกรอบการดำเนินงานการพัฒนาอุดมศึกษาในภูมิภาคร่วมกันเพื่อสนับสนุนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 เนื่องจาก SEAMEO RIHED ตระหนักว่าถึงแม้ทั่วโลกในระดับรัฐมนตรีทั้ง SEAMEC และ ASED จะพยายามจะให้การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียนและความเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาทั้งระดับพื้นฐานและอุดมศึกษาต้องมีการมีส่วนร่วมมีระดับภูมิภาคที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่สามารถรับมือกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบกับในภูมิภาคอื่นได้ใช้การอุดมศึกษาเป็นแรงขับเคลื่อนในการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค ผลิตภัณฑ์ที่มีทักษะความรู้ และสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ให้ตลาดแรงงานตั้งแต่ระดับประเทศ ภูมิภาคไปจนถึงระดับโลก SEAMEO RIHED จึงอาสาที่จะศึกษาแนวทางและรูปแบบการดำเนินงานจาก Bologna Process ซึ่งเป็นกลไกการบูรณาการการอุดมศึกษาของสหภาพยุโรปที่มุ่งให้ภูมิภาคยุโรปเป็น “Europe of Knowledge” และได้ริเริ่ม A Framework for Regional Integration in Higher Education in Southeast Asia: The Road towards a Common Space โดยได้รับการรับรองจากที่ประชุม SEAMEC ครั้งที่ 43 และที่ประชุม ASED ครั้งที่ 3 ได้รับทราบแล้ว และขณะนี้ศูนย์ SEAMEO RIHED กำลังเริ่มดำเนินงานตามข้อเสนอโครงการดังกล่าวโดยระยะแรกจะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและผลักดันให้มีกลไกและกระบวนการบูรณาการด้านการอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้โครงการดังกล่าว SEAMEO RIHED เสนอไว้ว่าจะมีการดำเนินงานแบ่งเป็น 5 ระยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2557 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ดังนี้

การดำเนินงานระยะที่ 1 (ปี พ.ศ. 2551-2553) สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในกลุ่มผู้บริหาร นักวิชาการและภาคอุตสาหกรรมในประเด็นเรื่องการบูรณาการการอุดมศึกษาในภูมิภาค โดย SEAMEO RIHED จะดำเนินงานร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคอาเซียนจัดการประชุมเพื่อกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของสาขาความร่วมมือด้านการอุดมศึกษา

การดำเนินงานระยะที่ 2 (ปลายปี พ.ศ. 2553) จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการเพื่อจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ที่จัดลำดับความสำคัญของสาขาความร่วมมือที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และพิจารณาสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน

ตามสาขาความร่วมมือนั้น รวมทั้งผลักดันให้มีการลงนามใน MOU ดังกล่าวร่วมกัน ระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาของอาเซียน

การดำเนินงานระยะที่ 3 (ปลายปี พ.ศ. 2554) จัดการประชุมร่วมกันระหว่าง รัฐมนตรีศึกษาอาเซียนในเรื่องการบูรณาการการอุดมศึกษาในภูมิภาคเป็นประจำทุกปี โดยเริ่มจากปี พ.ศ. 2554-2557

การดำเนินงานระยะที่ 4 (ปี พ.ศ. 2555-2556) พัฒนาโครงสร้างของกรอบการดำเนินงานเพื่อการบูรณาการการอุดมศึกษาในภูมิภาคอาเซียนและ Roadmap ที่จะสร้าง เขตการอุดมศึกษาร่วมกัน (common space) ของการอุดมศึกษาในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้ง พัฒนาโครงสร้างของกรอบความร่วมมือในสาขาความร่วมมือซึ่งมีการจัดลำดับ ความสำคัญและเห็นชอบร่วมกัน

การดำเนินงานระยะที่ 5 (ปี พ.ศ. 2557) พิจารณาขยายขอบข่ายความร่วมมือใน การบูรณาการการอุดมศึกษาในภูมิภาคอาเซียนและพิจารณาความเป็นไปได้ในการสร้าง เขตการอุดมศึกษาร่วมกันของการอุดมศึกษาในภูมิภาคอาเซียน

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวเป็นภาระงานที่สำคัญและท้าทายที่ต้องการแรง สนับสนุนและความร่วมมือที่เข้มแข็งจากทุกประเทศสมาชิกซีมีโอและอาเซียน รวมทั้งจาก ทุกองค์กรและเครือข่ายระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากประเทศไทยในฐานะเป็นประเทศ เจ้าภาพที่ตั้งของศูนย์ SEAMEO RIHED ร่วมเป็นผู้ดำเนินการและช่วยผลักดันให้การบูรณาการ การอุดมศึกษาในภูมิภาคสามารถดำเนินการได้ตามแผนและกรอบการทำงานที่ได้วางไว้ ไม่เพียงแต่จะส่งผลให้เกิดการยอมรับในบทบาทการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาการอุดม ศึกษาในภูมิภาคของประเทศไทย เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขันให้แก่ภูมิภาค แต่ยังเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้การรวมตัวสู่การเป็น ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 บรรลุผลเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

นอกจากกิจกรรมท้าทายที่ศูนย์ SEAMEO RIHED ต้องเร่งดำเนินการภายใน ระยะเวลาที่กำหนดไว้ ศูนย์ SEAMEO RIHED ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ โดยจัดทำแผนพัฒนา 5 ปี ระยะที่ 3 เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2555 ซึ่งกำหนดกลยุทธ์ในการ ดำเนินงานที่มุ่งเน้นให้เกิด partnership on research-driven activities การดำเนินงาน โครงการ ความร่วมมือต่างๆ ของศูนย์ฯ จึงเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งใน

ระดับชาติ ภูมิภาค และนานาชาติ รวมถึงภาคเอกชนและองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไรต่างๆ ในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของภูมิภาคอย่างแท้จริง

แผนการดำเนินงานที่สำคัญภายใต้แผนพัฒนา 5 ปี ระยะที่ 3 ของศูนย์ SEAMEO RIHED ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555 มีดังนี้

1. Higher Education Research Programme: เพื่อเป็นศูนย์วิจัยทางการศึกษา โดยได้กำหนดสาขางานวิจัยในด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา การประกันคุณภาพในระดับอุดมศึกษา บทบาทของการอุดมศึกษาในการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ การเปิดเสรีกับการอุดมศึกษา และนวัตกรรมในระดับอุดมศึกษา

2. Higher Education Training and Development Programme: เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมของศูนย์ฯ ในสาขาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของศูนย์ฯ เช่น การบริหารจัดการมหาวิทยาลัย การศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยชั้นนำ และการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

3. Higher Education Seminars and Conferences Programme: เพื่อเป็นเวทีให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารในระดับอุดมศึกษาได้พบปะและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในหัวข้อที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศูนย์ฯ และต่อกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค กลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

4. Higher Education Expertise Database Programme: เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยด้านการอุดมศึกษาในภูมิภาคและจัดเก็บไว้ในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงของสาธารณชน

5. Higher Education Information and Documentation Programme: เพื่อเป็นศูนย์เอกสารและข้อมูลด้านการอุดมศึกษา ปัจจุบันได้จัดตั้ง higher education library ขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสิงคโปร์เพื่อให้บริการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่สถาบันอุดมศึกษาหรือผู้ที่สนใจ โดยสามารถค้นหาเอกสารได้จากเว็บไซต์ <http://elib.rihed.seameo.org>

6. Regional Cooperation Programme: เพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือในระดับอุดมศึกษาในภูมิภาคในหลากหลายระดับ เช่น ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา

ประธานเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับชาติและภูมิภาค ผู้บริหารระดับสูงของ
หน่วยงานด้านอุดมศึกษาและผู้รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพในระดับชาติในภูมิภาค

สมาคมสถาบันการศึกษาชั้นอุดมแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning: ASAIHL)

สมาคม ASAIHL นับเป็นสมาคมสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี
พ.ศ. 2499 ในการประชุมอธิการบดีของ 8 มหาวิทยาลัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือสถาบันสมาชิกในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเป็นเลิศ
ด้านการสอน การทำวิจัย และให้บริการแก่ชุมชนในระดับสากล โดยส่งเสริมให้สมาชิกพัฒนา
สถาบันของตน ตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมถึง
การส่งเสริมการติดต่อกับองค์กรภูมิภาคและนานาชาติอื่นๆ ที่สนใจในการวิจัยและการสอน

สมาคมทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารสำหรับสมาชิก จัดการประชุมที่
เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางวิชาการและการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ช่วยเหลือสมาชิกใน
การจัดจ้างอาจารย์และบุคลากร การแลกเปลี่ยนนักวิชาการและนักศึกษาและในการจัดทำ
โครงการความร่วมมือต่างๆ การให้บริการผู้เชี่ยวชาญ คำปรึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์
กับองค์กรทั้งในระดับภูมิภาคและเวทีนานาชาติ รวมถึงการเผยแพร่ข่าวสาร
ความเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่สำคัญในภูมิภาคให้สมาชิกรับทราบ ปัจจุบันมี
รองศาสตราจารย์ ดร.นินนาท โอพารวรุฒิ เป็นเลขาธิการสมาคม และมีสำนักเลขาธิการ
ตั้งอยู่ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยรัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุน
งบประมาณแก่สมาคมเป็นประจำทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512

ปัจจุบันสมาคมฯ มีสมาชิก 166 มหาวิทยาลัยใน 18 ประเทศ คือ บรูไนฯ
กัมพูชา ฮองกง อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ศรีลังกา เวียดนาม
ออสเตรเลีย แคนาดา ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ สวีเดน ใต้หวัน สหรัฐอเมริกาและไทย
ในประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสมาชิกที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับและสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำนวน 24 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 11 แห่ง
และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย รวมทั้งสิ้น 36 แห่ง

กิจกรรมของสมาคมประกอบด้วยการให้ทุนวิจัยระยะสั้นและระยะยาว การจัด
ประชุมและสัมมนาทางวิชาการและฝึกอบรมให้แก่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
รวมทั้งการจัดทำสิ่งพิมพ์และเอกสารเผยแพร่ให้แก่สมาชิก

**สำนักงานเลขาธิการโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่าง
สถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (University Mobility in Asia and the
Pacific: UMAP International Secretariat)**

โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (University Mobility in Asia and the Pacific: UMAP) เป็นกิจกรรมความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคโดยอาศัยการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพและความเป็นสากลของอุดมศึกษา ซึ่งต่อมาได้ขยายกรอบความร่วมมือการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรจากภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกไปสู่กลุ่มประเทศในแถบยุโรป มหาสมุทรอินเดีย และแอฟริกา ตามลำดับ

UMAP มีคณะกรรมการบริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายและพิจารณาแผนงานกิจกรรมประจำปีโดยมีผู้แทนจากประเทศเม็กซิโกเป็นประธาน ผู้แทนจากประเทศสมาชิกร่วมเป็นกรรมการบริหาร และประเทศไทยโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นเจ้าภาพสำนักงานเลขาธิการ UMAP (UMAP International Secretariat : UMAP IS) ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2553 โดยทำหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมการดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาของประเทศสมาชิก และแสวงหาช่องทางในการขยายโครงการ ตลอดจนหาแนวทางในการจัดอุปสรรคของการแลกเปลี่ยนนักศึกษา

ปัจจุบัน UMAP มีสมาชิก 18 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจได้แก่ ออสเตรเลีย กัมพูชา อิควาดอร์ ฟิจิ ฮองกง ญี่ปุ่น เกาหลี มาเก๊า มาเลเซีย เม็กซิโก มองโกเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ ปาปัวนิวกินี ใต้หวัน ไทย สหรัฐอเมริกา เวียดนาม บรูไนฯ บังกลาเทศ และ เกาะรียูเนียน (Reunion Island) กิจกรรมหลักเน้นการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระยะสั้น 1-2 ภาคการศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศสมาชิก และนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายโอนหน่วยกิตกลับไปยังมหาวิทยาลัยต้นสังกัดโดยอาศัยกลไกการถ่ายโอนหน่วยกิตของ UMAP ที่เรียกว่า UMAP Credit Transfer Scheme (UCTS) เพื่อสร้างการยอมรับระหว่างกันอันจะนำไปสู่การทำความตกลงรับรองคุณวุฒิปริญญาของประเทศสมาชิกต่อไป

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการ UMAP ในปี พ.ศ. 2538 และได้ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศตั้งแต่ปีงบประมาณ 2539 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อตกลงทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากร ส่งเสริมให้นักศึกษาและบุคลากรไทยมีสมรรถนะสากล (global competence) และส่งเสริมให้เกิดการยอมรับการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศอันจะนำไปสู่การรับรองวิทยฐานะ (accreditation) ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในระดับสากล การดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2539-2552 สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้สนับสนุนงบประมาณให้นักศึกษาจำนวน 720 คน และบุคลากรจำนวน 475 คน เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน ณ ต่างประเทศ

นอกจากองค์การ สมาคม และเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังเป็นที่ตั้งของศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอด้านโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ (SEAMEO Regional Centre for Archaeology and Fine Arts: SEAMEO SPAFA) และเครือข่ายระดับภูมิภาคของซีมีโอด้านเวชศาสตร์เขตร้อนและสาธารณสุข (SEAMEO Regional Tropical Medicine and Public Health Network: SEAMEO TROPMED)

2.6 การเปิดเสรีการค้าสินค้าและการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน

ความเป็นมา

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความพยายามในการเปิดเสรีการค้าสินค้าในอาเซียนเริ่มต้นขึ้นในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 1 ณ เมืองบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2519 โดยในที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบโครงการและมาตรการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 2 โครงการได้แก่ ASEAN Industrial Project (AIP) ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศดำเนินการผลิตในผลิตภัณฑ์ที่ตนเองมีความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) และโครงการ ASEAN Industrial Complementation (AIC) ที่มุ่งอำนวยความสะดวกในการค้าชิ้นส่วนรถยนต์ในอาเซียน อย่างไรก็ตามความสำเร็จของทั้งสองโครงการค่อนข้างมีจำกัด เนื่องจากการขาดการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและความไม่เท่าเทียมกันของแหล่งผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ของประเทศสมาชิก

นอกจากโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งสองโครงการข้างต้นแล้ว ที่ประชุมได้จัดทำความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (Agreement on ASEAN Preferential Tariff Arrangement: PTA) ซึ่งอนุญาตให้สินค้าที่มีจุดกำเนิดในอาเซียนได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีในการเข้าสู่ตลาดของประเทศสมาชิกอาเซียนมากกว่า สินค้าชนิดเดียวกันที่มีจุดกำเนิดจากประเทศนอกกลุ่มอาเซียน โดยผู้นำอาเซียนได้ตกลงให้มีการดำเนินการในปี พ.ศ. 2520 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้น และเพิ่มพูนปริมาณการค้าระหว่างอาเซียนด้วยกัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตาม PTA ไม่ประสบความสำเร็จในการกระตุ้นการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน เนื่องจากรายการสินค้าที่ประเทศสมาชิกได้เสนอเพื่อรับสิทธิประโยชน์นี้ มีไม่ถึงร้อยละ 1 ที่มีการค้าในอาเซียน

ความล้มเหลวของ PTA ได้ส่งผลให้ผู้นำอาเซียนตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียน อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการผลักดันเขตการค้าเสรีอาเซียนยังคงไม่ได้รับการตอบรับจากผู้นำอาเซียนจนกระทั่งการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนในปี พ.ศ. 2535 ณ ประเทศสิงคโปร์ ที่ผู้นำอาเซียน 6 ประเทศได้ตัดสินใจจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) ภายใน 15 ปี โดยได้ลงนามในความตกลงการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) และได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน (Agreement on Common Effective Preferential Tariff: CEPT) เพื่อใช้เป็นกลไกนำไปสู่การเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน

ทั้งนี้ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนเป็นความพยายามของอาเซียนในการที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขันของตนเองให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วหลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น และกระแสการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area: NAFTA) และสหภาพยุโรป (European Union: EU) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ประกอบการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยที่มีทีท่าว่าจะยืดเยื้อและไม่สามารถหาข้อสรุปได้

ต่อมาผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้ปรับกรอบระยะเวลาของการดำเนินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนให้เร็วขึ้นในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 ที่กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยได้กำหนดเป้าหมายว่าจะต้องดำเนินการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันให้แล้วเสร็จใน 10 ปี

นอกจากนี้ ในการประชุมเดียวกันรัฐมนตรีเศรษฐกิจของอาเซียน (ASEAN Economic Ministers) ยังได้ลงนามในความตกลงด้านการบริการ (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในกลุ่มอาเซียน และเป็น การตอบสนองพันธกรณีภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services: GATS) ขององค์การการค้าโลกที่มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2538

การเปิดเสรีการค้าบริการในองค์การการค้าโลก

การค้าบริการระหว่างประเทศได้ทวีความสำคัญมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2543 ที่มูลค่าการค้าบริการของโลกขยายตัวปีละประมาณร้อยละ 8 ในขณะที่การค้าสินค้าขยายตัวเพียงร้อยละ 6 ต่อปี โดยเฉพาะในตลาดของประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศเหล่านี้จึงพยายามผลักดันให้มีการสร้างกฎเกณฑ์กติกาสำหรับการค้าบริการระหว่างประเทศขึ้น และเป็นผลสำเร็จในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยภายใต้กรอบของ General Agreement on Tariffs and Trade: GATT (ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2537) โดยปฎิญญา รัฐมนตรี (Ministerial Declaration) ซึ่งประกาศ ณ เมืองปุนตาเดเลสเต ประเทศอุรุกวัย ได้กำหนดเรื่องการค้าบริการให้เป็นหัวข้อหนึ่งที่จะมีการเจรจาเปิดเสรีและได้จัดตั้งกลุ่มเจรจาขึ้น ซึ่งต่อมาผู้แทนประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมกลุ่มการเจรจาได้จัดทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services: GATS) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความตกลงระดับพหุภาคีว่าด้วยการค้าบริการระหว่างประเทศฉบับแรกที่ได้มีการจัดทำขึ้น

GATS มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 พร้อมกับความตกลงฉบับอื่นๆ ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในจำนวน 117 ประเทศที่เข้าร่วมเจรจาการค้าบริการใน WTO มาตั้งแต่แรก ปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 152 ประเทศ (พฤษภาคม 2551)

การเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้อาเซียน

การเปิดเสรีการค้าบริการเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียนและการก้าวไปสู่เขตการค้าเสรีอาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนตามวิสัยทัศน์ ค.ศ. 2020 ของอาเซียน ตามที่ผู้นำอาเซียนได้กำหนดไว้ใน Bali Concord II โดยการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการของอาเซียนอยู่ภายใต้ AFAS ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ส่งเสริมความร่วมมือด้านการบริการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อปรับปรุงความมีประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันด้านบริการทั้งในและนอกภูมิภาค
2. จัดข้อจำกัดทางการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
3. ขยายการเปิดเสรีการค้าบริการให้กว้างและลึกกว่าที่ประเทศสมาชิกได้ผูกพันไว้ภายใต้ GATS

กลไกในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน

การเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนดำเนินการในคณะกรรมการประสานงานด้านบริการ (Coordinating Committee on Services) ซึ่งประกอบด้วยคณะทำงานและกลุ่มรายสาขาจำนวน 7 คณะ ดังนี้

1. คณะทำงานด้านการบริการธุรกิจ (Business Services Working Group)
2. คณะทำงานด้านบริการก่อสร้าง (Construction Working Group)
3. คณะทำงานด้านสุขภาพ (Health Care Working Group)
4. คณะทำงานด้านการขนส่งทางน้ำ (Maritime Transportation Working Group)
5. คณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Telecommunication and IT Services)
6. คณะทำงานด้านการท่องเที่ยว (Tourism Sectoral Working Group)
7. กลุ่มบริการด้านการศึกษา (Education Services Caucus)

คณะกรรมการประสานงานด้านบริการจะรายงานผลการเจรจาในแต่ละคณะทำงานและกลุ่มบริการด้านการศึกษาต่อรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนผ่านทางที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจ (Senior Economic Officials Meeting: SEOM) ซึ่งรัฐมนตรีเศรษฐกิจจะได้รายงานต่อที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน

นอกจากการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการจะดำเนินการในคณะกรรมการประสานงานด้านบริการแล้ว ยังมีการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในคณะทำงานเฉพาะด้านของอาเซียนที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย

1. คณะทำงานด้านการเดินทางทางอากาศ (Air Transport Working Group: ATWG) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีด้านการขนส่งของอาเซียน (ASEAN Transportation Ministers)

2. คณะกรรมการดำเนินการด้านการเปิดเสรีบริการด้านการเงินภายใต้ AFAS (Working Committee on ASEAN Financial Services Liberalisation under AFAS: WC-FSL/ AFAS) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีการคลังของอาเซียน (ASEAN Financial Ministers)

3. คณะกรรมการประสานงานด้านการลงทุน (Coordinating Committee on Investment: CCI) ซึ่งดำเนินการภายใต้ความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน (ASEAN Investment Area (AIA) Agreement)

กระบวนการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน

ตามหลักการของอาเซียนการดำเนินงานจะต้องได้รับฉันทามติ (Consensus) จากประเทศสมาชิกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันของระดับการพัฒนาและความพร้อมในการเปิดเสรีการค้าบริการของประเทศสมาชิกอาเซียนทำให้การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนส่งผลให้โอกาสที่ประเทศสมาชิกจะมีฉันทามติต่อมาตรการและข้อผูกพันด้านการค้าบริการค่อนข้างน้อย

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยไม่ขัดกับหลักการของอาเซียนและเพื่อการผลักดันการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนให้บรรลุเป้าหมายตามกำหนดเวลา ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบหลักการเจรจาแบบ 10 – X หรือ ASEAN – X ในการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน นอกเหนือจากการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในช่องทางปกติในขณะทำงานดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งหลักการดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการนี้อนุญาตให้ประเทศสมาชิกที่มีความพร้อมจำนวนสองประเทศหรือมากกว่าสามารถเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการได้ล่วงหน้า
2. ความตกลงดังกล่าวมีผลผูกพันกับประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมการเจรจาและทำความตกลงเท่านั้น
3. ประเทศสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมการเจรจาตั้งแต่แรกสามารถเข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงในข้อ 1 ได้ เมื่อมีความพร้อม

ทั้งนี้ การเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนจะดำเนินการเป็นรอบการเจรจา โดยประเทศสมาชิกสามารถยื่นข้อเสนอเพื่อเจรจาและสรุปเป็นชุดเอกสาร (Package) สำหรับการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนได้ โดยการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนอยู่บนหลักการพื้นฐานและรูปแบบการค้าบริการเดียวกับที่เจรจาใน GATS

หลักการเปิดเสรีการค้าบริการ

1. **หลักความโปร่งใส (Transparency)** คือ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับหรือกฎระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งการแก้ไขมาตรการ กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ยกเว้นข้อมูลที่เป็นความลับและข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคง

2. **หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation Treatment: MFN)** คือ การปฏิบัติต่อประเทศสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีเงื่อนไข จะเลือกปฏิบัติโดยให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศสมาชิกหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งเหนือกว่าประเทศสมาชิกทั้งหมดที่เหลือมิได้

รูปแบบการค้าบริการ

รูปแบบที่ 1 (Mode 1): การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross Border Supply) หมายถึงการค้าบริการที่ผู้ให้บริการอยู่คนละที่กับผู้รับบริการ โดยตัวบริการเคลื่อนย้ายไปสู่ผู้รับบริการ

รูปแบบที่ 2 (Mode 2): การบริโภคบริการในต่างประเทศ (Consumption Abroad) หมายถึงการค้าบริการที่ผู้รับบริการเดินทางไปใช้บริการในประเทศของผู้ให้บริการ

รูปแบบที่ 3 (Mode 3): การจัดตั้งธุรกิจเพื่อให้บริการ (Commercial Presence) หมายถึงการค้าบริการที่ผู้ให้บริการเดินทางไปเปิดสำนักงานเพื่อให้บริการในประเทศของผู้รับบริการ

รูปแบบที่ 4 (Mode 4): การเคลื่อนย้ายบุคลากร (Movement of Natural Persons) หมายถึงการค้าบริการที่ผู้ให้บริการเดินทางไปให้บริการในประเทศผู้รับบริการ

การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน

การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนเป็นส่วนหนึ่งในการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งผู้นำอาเซียนได้เร่งรัดกรอบระยะเวลาให้เร็วขึ้นจากเดิมที่กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2563 เป็นปี พ.ศ. 2553 เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน และจะให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานอย่างเสรี

ทั้งนี้ ในส่วนของการค้าบริการ อาเซียนได้กำหนดแผนงานเปิดเสรีภาคการค้าบริการให้ประเทศสมาชิกอาเซียนยกเลิกข้อจำกัดการค้าบริการทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2553 สำหรับบริการที่เป็นสาขาเร่งรัด (Priority Integration Sector: PIS) ได้แก่ E-ASEAN การท่องเที่ยว สุขภาพ และการขนส่งทางอากาศ และภายในปี พ.ศ. 2558 สำหรับบริการอื่นๆ

รวมทั้งบริการการศึกษา โดยให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทยอยนำรายการใหม่มาผูกพันเปิดตลาดเพิ่มขึ้นในทุกๆ รอบการเจรจาจนครอบคลุมสาขาบริการทั้งหมดตามที่ตกลง โดยมีระดับการเปิดเสรี ดังนี้

รูปแบบการค้าบริการ	การผูกพัน		
1. รูปแบบที่ 1 และ 2	ให้เปิดเสรีโดยไม่มีข้อจำกัด		
2. รูปแบบที่ 3	ระยะเวลา	สาขาเร่งรัด	สาขาอื่นๆ
	ปี 2549	ให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 49	-
	ปี 2551	ให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 51	ให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 49
	ปี 2553	ให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 70	ให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 51
	ปี 2558	-	ให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 70
3. รูปแบบที่ 4	ยังไม่ได้กำหนดระดับของการเปิดเสรี แต่ได้มีการทำความตกลงร่วมกันว่าด้วยการยอมรับคุณสมบัติของบริการวิชาชีพ (Mutual Recognition Agreement: MRA) ร่วมกันแล้ว 4 ฉบับ ได้แก่ วิชาชีพวิศวกรรม การพยาบาล สถาปัตยกรรม และการสำรวจ และอยู่ระหว่างการเจรจา จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ วิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ และบริการบัญชี		

การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียน

ปัจจุบันประเทศไทยมีความผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาใน 3 ประเภท/ระดับ ตามข้อผูกพันเปิดตลาดการค้าบริการด้านการศึกษาของไทยในชุดที่ 6 รายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ประเภท/ระดับการศึกษา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
1. โรงเรียนนานาชาติ (ยกเว้นการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาอื่น)	<ul style="list-style-type: none"> รูปแบบที่ 1: ผูกพัน รูปแบบที่ 2: ผูกพัน รูปแบบที่ 3: ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> รูปแบบที่ 1: ผูกพัน รูปแบบที่ 2: ผูกพัน รูปแบบที่ 3: ผูกพัน
2. อาชีวศึกษาและการศึกษาเทคนิค	<ul style="list-style-type: none"> รูปแบบที่ 4: ผูกพันตามที่ระบุใน Horizontal Section 	<ul style="list-style-type: none"> รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน
3. หลักสูตรวิชาชีพและหลักสูตรระยะสั้น		

ทั้งนี้ ใน Horizontal Section ของประเทศไทยไม่ผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการในรูปแบบที่ 4 ยกเว้นในกรณีต่างๆ ดังนี้

1. ผู้ติดต่อธุรกิจ (Business Visitor) ที่มาประชุม ลงนามในสัญญาหรือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งธุรกิจในประเทศไทย สามารถเข้าและพำนักในประเทศไทยชั่วคราวได้ 90 วัน โดยสามารถขยายระยะเวลาการพำนักในประเทศไทยได้ถึง 1 ปี

2. การย้ายตำแหน่งในกิจการ/บริษัท (Intra-corporate Transferee) การเข้ามาทำงานในบริษัทสาขาในประเทศไทยของผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญในบริษัทที่มีถิ่นฐานอยู่นอกประเทศไทย โดยสามารถเข้าและพำนักในประเทศไทยชั่วคราวได้ 1 ปี และสามารถขยายระยะเวลาการพำนักในประเทศไทยได้อีก 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ปี

ในส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยยังไม่มีความผูกพันในกรอบอาเซียน อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประชุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาและได้กำหนดท่าทีการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อเตรียมการในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการในชุดที่ 7 ดังนี้

รูปแบบที่ 1: การให้บริการข้ามพรมแดน ผูกพัน โดยไม่มีเงื่อนไข

รูปแบบที่ 2: การบริโภครูปบริการในต่างประเทศ ผูกพัน โดยไม่มีเงื่อนไข

รูปแบบที่ 3: การจัดตั้งธุรกิจเพื่อให้บริการ ผูกพัน โดยให้ผู้ประกอบการต่างชาติดำเนินการได้ไม่เกินร้อยละ 49 และกรรมการสถานบันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งต้องมีสัญชาติไทยและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสถานบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546

รูปแบบที่ 4: การเคลื่อนย้ายบุคลากร ไม่ผูกพัน

การเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนและคู่เจรจา

ความตกลงการค้าเสรีที่ได้ลงนามแล้ว

ปัจจุบันอาเซียนได้ลงนามในความตกลงเปิดเสรีการค้าบริการกับประเทศคู่เจรจาจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1. ความตกลงด้านการค้าบริการภายใต้ความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-สาธารณรัฐประชาชนจีน (Agreement on Trade in Services of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and People's Republic of China) ได้ลงนามเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2550 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามเป็นภาคีในความตกลงดังกล่าว และมีความผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาตามระดับการศึกษาตามตาราง ดังนี้

ประเภท/ระดับการศึกษา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
1. โรงเรียนนานาชาติ ระดับมัธยมศึกษา (ยกเว้นการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาอื่น)	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลต้องได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาไทย และมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน ยกเว้นข้อผูกพันตาม Horizontal Section
2. อาชีวศึกษาและการศึกษาเทคนิค	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลต้องได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาไทย และมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน ยกเว้นข้อผูกพันตาม Horizontal Section
3. หลักสูตรวิชาชีพ และหลักสูตรระยะสั้น	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพันเฉพาะอาจารย์สอนภาษาจีน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาในประเทศไทย และมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน
4. การอุดมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาในประเทศไทย และมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน

2. ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการภายใต้ความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (Agreement on Trade in Services of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation Among the Governments of the

Member Countries of ASEAN and the Republic of Korea) ซึ่งได้ลงนามเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทยยังไม่ได้ลงนามเป็นภาคี

ประเทศไทยได้ลงนามในพิธีสารการเข้าเป็นภาคีในความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้า และความตกลงว่าด้วยการค้าบริการอาเซียน-เกาหลี ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมดุสิตธานี หัวหิน และไทยได้เริ่มใช้ บังคับความตกลงฯ ความตกลงว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท และพิธีสารฯ เฉพาะใน ส่วนของความตกลงว่าด้วยการค้าบริการแล้วตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2552

ทั้งนี้ ในความตกลงว่าด้วยการค้าบริการภายใต้ความตกลงความร่วมมือทาง เศรษฐกิจอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ประเทศไทยได้ผูกพันการค้าบริการด้านการศึกษาไว้ ตามรายละเอียด ดังนี้

ประเภท/ระดับ การศึกษา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
1. โรงเรียนนานาชาติ ระดับมัธยมศึกษา (ยกเว้นการศึกษา ผู้ใหญ่และการศึกษาอื่น)	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลต้อง ได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาไทย และมี คุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน
2. อาชีวศึกษาและ การศึกษาเทคนิค	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลต้อง ได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาไทย และมี คุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน
3. การอุดมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องได้รับการ ว่าจ้างจากสถานศึกษาในประเทศไทย และมี คุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน

ประเภท/ระดับการศึกษา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
4. หลักสูตรวิชาชีพ และหลักสูตรระยะสั้น	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ผูกพัน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาในประเทศไทย และมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 4: ไม่ผูกพัน

3. ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Area) รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน และรัฐมนตรีการค้าออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ได้ลงนามในความตกลงฯ และเอกสารประกอบความตกลงอีก 2 ฉบับ ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ณ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552

อย่างไรก็ตาม ความตกลงฯ จะมีผลบังคับใช้เมื่อออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสมาชิกอาเซียนอย่างน้อย 4 ประเทศ ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดภายในประเทศที่จำเป็นสำหรับการมีผลบังคับใช้ของความตกลงฯ นี้แล้ว เช่น การนำความตกลงฯ ให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ เป็นต้น ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ของไทยคาดว่าความตกลงฯ จะมีผลบังคับใช้ได้ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2553

ความตกลงฯ ฉบับนี้มีส่วนที่ผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาของประเทศไทยด้วย รายละเอียดตามตารางดังนี้

ประเภท/ระดับการศึกษา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
1. โรงเรียนนานาชาติ ระดับประถมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน
2. โรงเรียนนานาชาติ ระดับมัธยมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน
3. อาชีวศึกษาและการศึกษาเทคนิค	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน

ประเภท/ระดับการศึกษา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
4. การอุดมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ไม่ผูกพัน
5. การศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอาชีพและหลักสูตรระยะสั้น	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน
6. การศึกษาอื่น การตั้งสถาบันสอนภาษาต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบที่ 1: ไม่ผูกพัน ● รูปแบบที่ 2: ผูกพัน ● รูปแบบที่ 3: ผูกพัน

สำหรับในรูปแบบที่ 4 ประเทศไทยได้ยื่นข้อเสนอผูกพันในทุกบริการการศึกษาโดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลธรรมดาที่จะมาให้บริการการศึกษาในประเทศไทยจะต้องได้รับการว่าจ้างจากสถานศึกษาในประเทศไทย และมีคุณสมบัติตามที่สถาบันแต่ละแห่งและกระทรวง ศึกษาธิการกำหนด

4. ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership) การเจรจาความตกลงฉบับนี้ในส่วนของการค้าสินค้าเสร็จสิ้นแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการเจรจาในส่วนของการค้าบริการแต่อย่างใด

ความตกลงการค้าเสรีที่อยู่ระหว่างการเจรจา

นอกจากความตกลงที่ได้ลงนามไปแล้วอาเซียนยังอยู่ระหว่างการศึกษาและการเจรจาเพื่อทำความตกลงกับประเทศคู่เจรจาอื่น ได้แก่ ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับ 6 ประเทศ ความตกลงเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออก ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-สหภาพยุโรป

2.7 แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ที่มีผลต่อการอุดมศึกษาไทย

ความเป็นมา

ในการประชุมระดับรัฐมนตรี GMS ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2541 ที่ประชุมได้ให้การรับรองแนวทางการพัฒนาแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ซึ่งเป็นการขยายมาจากแนวพื้นที่การขนส่ง (Transport Corridor) และได้มีการแถลงการณ์

ร่วมกันของรัฐมนตรี GMS เกี่ยวกับการพัฒนาแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงตลาดในกลุ่มประเทศ GMS ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายผลประโยชน์ของการพัฒนาการเชื่อมโยงการขนส่งไปในเขตที่ห่างไกล ใน GMS เพื่อกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยมีศูนย์กลางการเจริญเติบโตสำหรับการพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเปิดโอกาสให้มีการลงทุนจากทั้งภายในและภายนอก GMS และเพื่อให้มีกลไกในการจัดลำดับความสำคัญและประสานงานการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน

ปัจจุบันแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ใน GMS แบ่งออกเป็น 3 แนวได้แก่ แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) และแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor)

แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC)

เชื่อมโยงเวียดนาม-ลาว-ไทย-พม่า

แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ด้านตะวันออกจากเวียดนาม ผ่าน สปป.ลาว บนเส้นทาง R 9 ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่ไทย และไปสู่สหภาพพม่า หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างทะเลจีนใต้กับทะเลอันดามัน โดยมีระยะทางรวมประมาณ 1,450 กิโลเมตร

เส้นทาง R9 มีจุดเชื่อมโยงเมืองสำคัญต่างๆ ดังนี้

เกาะลันเตา - เมียวดี (พม่า) - แม่สอด - พิษณุโลก - ขอนแก่น - กาฬสินธุ์ - มุกดาหาร (ไทย) - สหวันนะเขต - แคนสะหวัน (ลาว) - ลาวบาว - เว้ - ดองฮา - ดานัง (เวียดนาม)

- จุดข้ามแดน: เมียวดี (พม่า) - แม่สอด (ไทย)
- จุดข้ามแดน: มุกดาหาร (ไทย) - สหวันนะเขต (ลาว)
- จุดข้ามแดน: แคนสะหวัน (ลาว) - ลาวบาว (เวียดนาม)

วัตถุประสงค์ของการริเริ่ม EWEC คือ (1) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน และการพัฒนาระหว่างประเทศลาว พม่า ไทย และเวียดนาม (2) เพื่อลดต้นทุนการขนส่งในพื้นที่ และทำให้

การเคลื่อนย้ายสินค้าและคนโดยสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ (3) เพื่อลดความยากจน สนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ชายแดนเพิ่มรายได้ในกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำ สร้างโอกาสการจ้างงานสำหรับสตรี และส่งเสริมการท่องเที่ยวนอกจากนี้ EWEC ยังเน้น การสร้างโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและการท่องเที่ยว

สถาบันอุดมศึกษาในแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ

ไทย					เวียดนาม		ลาว	พม่า
ตาก	พิษณุโลก	ขอนแก่น	กาฬสินธุ์	มุกดาหาร	เว้	ดานัง	สะหวันนะเขต	มะละแหม่ง
<ul style="list-style-type: none"> ●มทร. ล้านนา (ตาก) ●มทร. กำแพงเพชร (ตาก) ●วชช. ตาก ●ว.ลุ่มน้ำปิง 	<ul style="list-style-type: none"> ●ม.นเรศวร ●มทร. พิบูลสงคราม ●มทร. ล้านนา (พิษณุโลก) ●ว.พิษณุโลก 	<ul style="list-style-type: none"> ●ม.ขอนแก่น (ขอนแก่น) ●มมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ขอนแก่น) ●ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย (อีสาน) ●ม.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ●ว.บัณฑิตบริหารธุรกิจ ●ว. บัณฑิตเอเชีย 	<ul style="list-style-type: none"> ●มรภ. กาฬสินธุ์ ●มทร.อิสาน (กาฬสินธุ์) ●มมหาสารคาม (พื้นที่ใกล้เคียง) 	<ul style="list-style-type: none"> ●วชช. มุกดาหาร ●ม. อุบลราชธานี (พื้นที่ใกล้เคียง) 	Hue Uni.	Uni. of Danang	ม.จำปาสัก	n/a

แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC)

เชื่อมโยงไทย-พม่า/ลาว-จีน

NSEC ประกอบด้วยเส้นทางหลัก 3 เส้นทาง ได้แก่

(1) เส้นทาง R3E: คุณหมิง - ยูซี - หยวนเจียง - โมเฮย - ซิเมา - เฉียวเหมิงหยาง - บ่อหาน(จีน) - บ่อเต็น - ห้วยทราย (ลาว) - เชียงของ - เชียงราย - ตาก - กรุงเทพฯ (ไทย)

- จุดข้ามแดน: บ่อหาน (จีน) - บ่อเต็น (ลาว)
- จุดข้ามแดน: ห้วยทราย (ลาว) - เชียงของ (ไทย)

(2) เส้นทาง R3W: เชียงตุง - ทำจีเหล็ก (พม่า) - แม่สาย - เชียงราย - ตาก - กรุงเทพฯ (ไทย)

- จุดข้ามแดน: ทำจีเหล็ก (พม่า) - แม่สาย (ไทย)

(3) เส้นทาง R5: คุณหมิง - หมี่เหลอ - หยินซ่อ - ไคหยวน - เม่งซื่อ - เฮียโค่ว (จีน) - ลาวโค - ซานอย - ไฮฟอง (เวียดนาม)

- จุดข้ามแดน: เฮียโค่ว (จีน) - ลาวโค (เวียดนาม)

วัตถุประสงค์ของการริเริ่ม NSEC คือ (1) เพื่ออำนวยความสะดวกการค้าและการพัฒนาระหว่างลาว พม่า ไทย เวียดนาม และจีน (2) เพื่อลดต้นทุนค่าขนส่งในพื้นที่ภายใต้โครงการและทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าและคนมีประสิทธิภาพ และ (3) เพื่อลดความยากจน สนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่ชนบทและชายแดน เพิ่มรายได้ของกลุ่มคนรายได้ต่ำ สร้างโอกาสในการจ้างงานสำหรับสตรี และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

สถาบันอุดมศึกษาในแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ

ไทย				จีน		ลาว	พม่า
เชียงราย	เชียงใหม่	ตาก	พิษณุโลก	คุณหมิง	ยู่ซี	บ่อเต็น/ ห้วยทราย	ท่าจี้เหล็ก/ เชียงตุง
<ul style="list-style-type: none"> •ม.แม่ฟ้าหลวง •มรภ.เชียงราย •ว.เชียงราย •มทร.ล้านนา (เชียงราย) 	<ul style="list-style-type: none"> •ม.เชียงใหม่ •ม.แม่โจ้ •มรภ.เชียงใหม่ •มทร.ล้านนา •ม.พายัพ •ม.นอร์ทเชียงใหม่ •ม.พายัพอีสเทอร์น •ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เชียงใหม่) •ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย (ล้านนา) 	<ul style="list-style-type: none"> •มทร.ล้านนา (ตาก) •มรภ. กำแพงเพชร (ตาก) •วชช.ตาก •ว.ลุ่มน้ำปิง 	<ul style="list-style-type: none"> •ม.นเรศวร •มรภ.พิษณุโลก •มทร.ล้านนา (พิษณุโลก) •ว.พิษณุโลก 	<ul style="list-style-type: none"> •Yunnan Uni. •Yunnan Normal Uni. •Yunnan Nationalities Uni. •Yunnan Agricultural Uni. •Kunming Uni. •Kunming Medical Uni. •Kunming Sailing Uni. •Kunming Uni. of Sci.&Tech •Southwest Forestry Uni. 	<ul style="list-style-type: none"> •Yuxi Normal Uni. 	n/a	n/a

แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern-Economic Corridor: SEC)

เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

แนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern-Economic Corridor: SEC)

เป็นการพัฒนาแนวเส้นทางเชื่อมระหว่างไทย-กัมพูชา-เวียดนาม มีเส้นทางสำคัญ 2 เส้นทางคือ เส้นทาง R1 และ R10

เส้นทาง R1 มีจุดเชื่อมโยงเมืองสำคัญต่างๆ ดังนี้

กรุงเทพฯ - กบินทร์บุรี - สระแก้ว - อรัญประเทศ หรือ กรุงเทพฯ - แหลมฉบัง - พนมสารคาม - กบินทร์บุรี - สระแก้ว - อรัญประเทศ (ไทย) - ปอยเปต - ศรีโสภณ - เปอสา - พนมเปญ - นาคหลวง - บาเวด (กัมพูชา) - มอกไบ - โฮจิมินห์ซิตี้ - วังเตา (เวียดนาม)

- จุดข้ามแดน: อนุรักษ์ประเทศ (ไทย) - ปอยเปต (กัมพูชา)
- จุดข้ามแดน: บาเวด (กัมพูชา) - มอกไบ (เวียดนาม)

เส้นทาง R10 มีจุดเชื่อมโยงเมืองสำคัญต่างๆ ดังนี้

กรุงเทพฯ - ตราด - หาดเล็ก (ไทย) - แชมแยม - เกะกง - สะเรอัมเป็ด - กำพต - ลอก(กัมพูชา) - ฮาเตียน - คาเมา - นามคาน (เวียดนาม)

- จุดข้ามแดน: หาดเล็ก (ไทย) - แชมแยม (กัมพูชา)

วัตถุประสงค์ของการริเริ่ม SEC คือ (1) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาค สนับสนุนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของการค้าและการลงทุน และอำนวยความสะดวกการแลกเปลี่ยนและการพัฒนาตามแนวพื้นที่ด้านตะวันออก-ตะวันตก ระหว่างไทย กัมพูชา เวียดนาม และบางส่วนของตอนใต้ของลาว และ (2) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจที่ครอบคลุมเมืองสำคัญในไทย กัมพูชา และเวียดนามโดยผ่านโครงสร้างเครือข่ายถนนและทางรถไฟ

สถาบันอุดมศึกษาในแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ

ไทย					กัมพูชา	เวียดนาม
ชลบุรี	ระยอง	สระแก้ว	จันทบุรี	ตราด	พนมเปญ	โฮจิมินห์
<ul style="list-style-type: none"> •ม.บูรพา •มทร.ตะวันออก •ม.เกษตรศาสตร์ (ศรีราชา) •ม.ศรีปทุม (ชลบุรี) •ม.เอเชีย 	<ul style="list-style-type: none"> •ว.เฉลิมกาญจนา ระยอง 	<ul style="list-style-type: none"> •วชช.สระแก้ว •ม.บูรพา (สารสนเทศ สระแก้ว) 	<ul style="list-style-type: none"> •มรภ.รำไพพรรณี •ม.บูรพา (สารสนเทศ จันทบุรี) •มทร.ตะวันออก (จันทบุรี) 	<ul style="list-style-type: none"> •วชช.ตราด 	<ul style="list-style-type: none"> •Royal Uni. Phnom Penh •Royal Uni. of Law and Economics •National Uni. of Management •National Institute of Education •Uni. of Health Sci. 	<ul style="list-style-type: none"> •HCMC National Uni. •HCMC Open Uni. •HCMC Uni. of Agriculture and Sylviculture •HCMC Architecture Uni. •HCMC Uni. of Culture •Uni. of Economics •HCMC Fine Arts Uni. •HCMC Uni. of Industry •HCMC Uni. of Information Technology •HCMC Uni. of Law •HCMC Medicine and Pharmacy Uni. •HCMC Uni. of Social Sciences and Humanities

จากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงตลาดในกลุ่มประเทศ GMS นอกจากจะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาธุรกิจแล้วยังส่งผลต่อการอุดมศึกษาไทยด้วย เป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศมหาอำนาจ เช่น จีน สถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งตั้งอยู่

ในแนวนพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายนักศึกษา คณาจารย์และนักวิจัยกับประเทศเพื่อนบ้าน และเป็น การเสริมรายได้ให้แก่กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในแนวนพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจดังกล่าว

2.8 ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่มีการแข่งขันสูงทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ คุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ศักยภาพในการแข่งขัน โดยเฉพาะในระดับนานาชาติ ปัจจัยที่แสดงถึงคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย

1. การประกันคุณภาพภายใน

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดและในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้พัฒนาระบบและกลไกการประเมินคุณภาพภายในเพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกันคุณภาพการศึกษาตามองค์ประกอบคุณภาพที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด เตรียมความพร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) รวมทั้งส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษานำผลการประเมินคุณภาพมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและครบวงจร โดยสถาบันอุดมศึกษาได้จัดระบบประกันคุณภาพพร้อมทั้งตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพที่สามารถประเมินได้ครบทุกมิติของระบบประกันคุณภาพ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ มีความสมดุลระหว่างมุมมองการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเงินและด้านบุคลากร การเรียนรู้และนวัตกรรม

เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้พัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับอุดมศึกษาที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2549 รวมทั้งสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. และการประเมินผลการปฏิบัติราชการของ กพร. เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน นอกจากนี้ได้นำเกณฑ์คุณภาพสู่การเป็นเลิศตามเกณฑ์บัลคริงมาใช้เทียบเคียงใน 10 คณะวิชา

เมื่อปี พ.ศ. 2545 และกำลังทดลองใช้เกณฑ์ด้านการศึกษากับคณะวิชาต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาของไทยด้วย

2. การประกันคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบสองระหว่างปี พ.ศ. 2549-2553 โดยมีแผนการประเมินคุณภาพสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศรวม 248 แห่ง เป็นสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำนวน 165 แห่ง ขณะนี้ สมศ. ได้จัดส่งรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านการรับรองให้สถานศึกษาและต้นสังกัดแล้ว โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้รับรายงานแล้ว จำนวน 88 แห่ง ผลการประเมินปรากฏว่าสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการประเมินผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบสองมากกว่าร้อยละ 80

3. มาตรฐานการอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคูณภาพและยกระดับมาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความทัดเทียมกันและพัฒนาสู่สากลซึ่งประชาคมอุดมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดทำและพัฒนามาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องนี้และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีความหลากหลายและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะในการจัดทำหลักสูตรต่างๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ตลาดแรงงาน สังคมและประเทศ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำหลักเกณฑ์การขอเปิดและดำเนินการหลักสูตรระดับปริญญาในระบบการศึกษาทางไกล พ.ศ. 2548 และแนวปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การขอเปิดและดำเนินการหลักสูตรระดับปริญญาในระบบการศึกษาทางไกล พ.ศ. 2548 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาที่ประสงค์จะจัดการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานเทียบเคียงกันได้กับระบบการศึกษาในระบบชั้นเรียนและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

หลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยจัดการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดและในการกำกับดูแลคุณภาพของการจัดการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ซึ่งมีแนวโน้มจะขยายตัวมากขึ้นในอนาคตอันใกล้เมื่อมีการเปิดเสรีการค้าบริการการศึกษาภายใต้องค์การการค้าโลกและภายใต้ความตกลงการค้าเสรีระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพิ่มมากขึ้น

4. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework on Higher Education: TQF: HEd)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2552 เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายตามมาตรฐานการศึกษาของชาติไปปฏิบัติ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบัณฑิตด้วยการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ (learning outcomes) ที่คาดหวังในตัวบัณฑิตซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ทักษะและคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม เชี่ยวชาญ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อสนับสนุนการใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำได้จัดทำเอกสารต้นแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาได้นำไปใช้ ประกอบด้วย

- ต้นแบบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชา
- ต้นแบบการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร
- ต้นแบบรายละเอียดของรายวิชา
- ต้นแบบการจัดทำรายละเอียดของรายวิชา
- ต้นแบบการจัดทำรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม
- ต้นแบบการรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา
- ต้นแบบการรายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม
- และต้นแบบการรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายแรงงานและการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ทั้งระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยและระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย

ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

การดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งของการอุดมศึกษาไทยในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนภายใต้ ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ศึกษาเอกสารวิเคราะห์ และจัดทำ Position Paper เกี่ยวกับสถานภาพของประเทศไทยในภูมิภาค โดยนำเสนอกรอบการพัฒนาของอาเซียน โดยเฉพาะการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 เป็นหลัก พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาทของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network) และศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO RIHED) ในการแข่งขันกับสมาชิกประเทศอาเซียนเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และมาตรการรองรับการบูรณาการด้านการศึกษาของอาเซียน

ดังนั้นในการประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษาครั้งที่ 1/2551 เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2551 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดให้มีการบรรยายพิเศษ¹ เกี่ยวกับอาเซียนในประเด็นด้านความเป็นมา ความสำเร็จและสิ่งท้าทาย ความร่วมมือของประชาคมอาเซียน และกฎบัตรอาเซียน รวมถึงการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียน

¹ วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นายวิทวัส ศรีวิหค อธิบดีกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ และนายบุญฤทธิ์ กัลยาณมิตร ผู้อำนวยการสำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาและผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รับประทานข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์ปัจจุบันของไทยในอาเซียน รวมถึงระหว่าง อาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในฐานะฝ่ายเลขานุการจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมการเพื่อการเป็น ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และจัดการประชุมระดมสมองร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินการของสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงของ การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และการเตรียมพร้อมรองรับการเปิดเสรี การค้าบริการด้านการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดการประชุมระดมสมอง ผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) จำนวน 2 ครั้งเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551 และวันที่ 27 พฤษภาคม 2552 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงพาณิชย์ สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ ไทย สำนักงานเลขานุการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอว่าด้วยการ อุดมศึกษาและการพัฒนา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศูนย์ศึกษาความร่วมมือ ระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เข้าร่วมให้ข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อร่างยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่ การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดการประชุมหารือ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำนวนหลายครั้ง เพื่อร่วมกันพิจารณาร่างยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็น ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และได้นำเสนอร่างยุทธศาสตร์ดังกล่าวเข้าสู่ การพิจารณาของที่ประชุมคณะกรรมการด้านนโยบายและแผนของสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาจำนวน 3 ครั้ง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2552, วันที่ 22 ตุลาคม 2552 และวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2553 และที่ประชุมอย่างไม่เป็นทางการของคณะกรรมการ การอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2552 ซึ่งที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่ ยุทธศาสตร์ต้องสะท้อนการขับเคลื่อนอุดมศึกษาทั้งระบบและเน้นการผลิตบัณฑิตที่มี คุณภาพ แข่งขันได้ในกลุ่มอาเซียนในทุกมิติ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของอุดมศึกษา

อาเซียนเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนในประเด็นด้านการบูรณาการการอุดมศึกษา
ในอาเซียน การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ การแสวงหาเวทีที่เหมาะสมในการ
ขับเคลื่อนอุดมศึกษาของอาเซียน การเรียนรู้ความเป็นอาเซียนในทุกมิติ การให้
ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดกันในทุกมิติ
การศึกษาความต้องการกำลังคนของประเทศสมาชิกอาเซียน และการส่งเสริมพัฒนา
ความสามารถด้านภาษาของนักศึกษา

เพื่อให้การจัดทำยุทธศาสตร์ฯ มีความครบถ้วนและความเป็นไปได้ในทาง
ปฏิบัติ รวมถึงสามารถเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งของ
การอุดมศึกษาไทยในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย
ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยมีหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องร่วมอยู่ในองค์ประกอบได้แก่ สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สถาบันอุดมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านความ
ร่วมมือในกรอบอาเซียน โดยคณะทำงานดังกล่าวได้ประชุมร่วมกันเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์
2553 และได้นำเสนอร่างยุทธศาสตร์ฯ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการด้านนโยบายและ
แผนครั้งที่ 2/2553 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2553 พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนนำเสนอ
ต่อที่ประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งต่อมาที่ประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ครั้งที่ 6/2553 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2553 ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบโดยมีข้อเสนอแนะ
ให้มีกระบวนการสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความชัดเจนในบทบาท
หน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สภาสถาบัน และสถาบันอุดมศึกษา
รวมถึงงบประมาณในการดำเนินการ และการสร้างระบบเครือข่าย (network) ที่แสดงให้เห็น
ถึงความก้าวหน้าของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประเมินศักยภาพอุดมศึกษาไทยใน
มิติที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
(SWOT Analysis) โดยดูจากจุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส
(Opportunities) และภัยคุกคาม/อุปสรรค (Threats) พบว่าอุดมศึกษาไทยมีจุดแข็งทั้งใน
ด้านมาตรฐานและความเข้มแข็งทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ รวมถึงโอกาส
ในการเป็นที่ตั้งของหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาในระดับภูมิภาคและ

การได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิกและประเทศนอกกลุ่มอาเซียน สำหรับจุดอ่อนของอุดมศึกษาไทยเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนของระบบการศึกษาต้องสร้างความเชื่อมโยงถึงกันตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา ไปจนถึงการอุดมศึกษาเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพสามารถดำรงอยู่ได้ในโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแข่งขันได้ในระดับสากล ในขณะที่ภัยคุกคามหรืออุปสรรคมาจากการขาดการบูรณาการร่วมของการอุดมศึกษาเช่น ระบบการถ่ายโอนหน่วยกิตและการรับรองคุณวุฒิระหว่างกัน เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จะทำให้การจัดการศึกษาเกิดการแข่งขันเพิ่มขึ้น ดังรายละเอียดการวิเคราะห์ SWOT ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง(Strengths)

- สถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือ/สมาคม รวมถึงเครือข่ายสารสนเทศในระดับนานาชาติหลายแห่ง เช่น AUN, ASAIHL, ASEA-UNINET, AUAP, UMAP, Internet II เป็นต้น
- สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรนานาชาติจำนวน 844 หลักสูตรที่พร้อมรองรับนักศึกษาต่างชาติและความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศทั้งกับประเทศในอาเซียนและประเทศคู่เจรจา
- สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ
- สถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศด้านการเรียนการสอนและการแข่งขันในระดับนานาชาติ
- สถาบันอุดมศึกษามีความเข้มแข็งทางวิชาการในสาขาที่เป็น niche ของประเทศ ได้แก่ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เวชศาสตร์เขตร้อน เกษตรเขตร้อน การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น
- สถาบันอุดมศึกษามีศูนย์ความเป็นเลิศทางวิชาการ/ศูนย์วิจัยต่างๆ ที่มีศักยภาพในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยกับต่างประเทศ ซึ่งช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษาเพื่อกำกับ ดูแลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ

- สถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจมีศักยภาพทางวิชาการพร้อมที่จะให้บริการการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ตามเขตพื้นที่เศรษฐกิจ

จุดอ่อน (Weaknesses)

- การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทยตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ในระดับสากลและระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีระดับความเข้มข้นของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษน้อยเกินไป

- สถาบันอุดมศึกษา บุคลากร และนักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน นอกจากนี้การเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยยังมีอยู่ในวงจำกัด

- สถาบันอุดมศึกษาไทยไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการของภาคการผลิตและบริการ

- สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสนใจในเรื่องการเปิดเสรีการค้าบริการ ทำให้ขาดการเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา

- สถาบันอุดมศึกษายังใช้ประโยชน์น้อยจากหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาในระดับภูมิภาคที่มีที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย และขาดความสนใจที่จะเคลื่อนย้ายภายในอาเซียน

- สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการเรียนการสอนมากกว่าการวิจัยและพัฒนา

- สัดส่วนของอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้และสัดส่วนตำแหน่งทางวิชาการต่ำ

- สถาบันอุดมศึกษาไทยขาดการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันภายในประเทศเนื่องจากขาดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

- การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน

- ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยเป็นรองสิงคโปร์ และมาเลเซีย

- ประเทศไทยขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับระบบการศึกษา และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

- สถาบันอุดมศึกษาขาดการผนึกกำลังร่วมกับหน่วยงานที่ให้ทุนการศึกษาแก่ต่างประเทศ ทำให้ขาดพลังร่วมและความสอดคล้องในการดำเนินการ

โอกาส (Opportunities)

- ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาระดับภูมิภาคหลายองค์การ เช่น SEAMES, SEAMEO RIHED, SEAMEO TROPMED, UMAP IS, UNESCO และ AUNS
- ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศนอกกลุ่มอาเซียน และอยู่ในแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอาเซียน เช่น GMS และ IMT-GT เป็นต้น
- ประเทศไทยมีนโยบายที่ชัดเจนในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
- การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุนจะทำให้มีการเคลื่อนย้ายทุนและกำลังคนที่มีความสามารถทางวิชาชีพและด้านภาษาเพิ่มขึ้น
- อาเซียนมีกฎบัตรและวิสัยทัศน์ 2020 เป็นกรอบในการดำเนินงานร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน
- การศึกษามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่าง 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ซึ่งจะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างประชาคมสังคมตามเป้าหมายในปี พ.ศ. 2558

ภัยคุกคาม/อุปสรรค (Threats)

- ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยต่างชาติดำเนินการศึกษาเขตในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเสียเปรียบในเชิงแข่งขัน
- การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาทำให้มีการแข่งขันในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น
- ประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่มีระบบการถ่ายโอนหน่วยกิต และการรับรองคุณวุฒิระหว่างกัน
- ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศมีมาตรการจูงใจให้ผู้มีความสามารถโดดเด่นไปศึกษาและทำงานในประเทศได้ เช่น สิงคโปร์

- การเคลื่อนย้ายคนโดยเสรีอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค
การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยาเสพติดและอาชญากรข้ามชาติเข้าสู่ประเทศไทย
- ประเทศไทยยังไม่มี การเตรียมการเพื่อรองรับปัญหาจากการเคลื่อนย้าย
คนตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่ดีพอ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

SWOT Analysis: การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558

Strengths	Opportunities
<ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือ/สมาคม รวมถึงเครือข่ายสารสนเทศในระดับนานาชาติหลายแห่ง เช่น AUN, ASAIHL, ASEA-UNINET, AUAP, UMAP, Internet II เป็นต้น 2. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรนานาชาติจำนวน 844 หลักสูตรที่พร้อมรองรับนักศึกษาต่างชาติและความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ 3. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ 4. สถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศด้านการเรียนการสอนและการแข่งขันในระดับนานาชาติ 5. สถาบันอุดมศึกษามีความเข้มแข็งทางวิชาการในสาขาที่เป็น niche ของประเทศ ได้แก่ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เวชศาสตร์เขตร้อน เกษตรเขตร้อน การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น 6. สถาบันอุดมศึกษามีศูนย์กลางความเป็นเลิศทางวิชาการ/ศูนย์วิจัยต่างๆ ที่มีศักยภาพในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยกับต่างประเทศ ซึ่งช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 7. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษาเพื่อกำกับ ดูแลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ 8. สถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในแนวพื้นที่เศรษฐกิจมีศักยภาพทางวิชาการพร้อมที่จะให้บริการการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาระดับภูมิภาคหลายองค์การ เช่น SEAMES, SEAMEO RIHED, SEAMEO TROPMED, UMAP IS, UNESCO และ AUNS 2. ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศนอกกลุ่มอาเซียน และอยู่ในแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอาเซียน เช่น GMS และ IMT-GT เป็นต้น 3. ประเทศไทยมีนโยบายที่ชัดเจนในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน 4. อาเซียนมีกฎบัตรและวิสัยทัศน์ 2020 เป็นกรอบในการดำเนินงานร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน 5. การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุนจะทำให้มีการเคลื่อนย้ายทุนและกำลังคนที่มีความสามารถทางวิชาชีพและด้านภาษาเพิ่มขึ้น 6. การศึกษามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่าง 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน
Threats	Weaknesses
<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยต่างชาติมาตั้งวิทยาเขตในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเสียเปรียบในเชิงแข่งขัน 2. การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาทำให้มีการแข่งขันในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น 3. ประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่มีระบบการถ่ายโอนหน่วยกิต และการรับรองคุณวุฒิระหว่างกัน 4. ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศมีมาตรการจูงใจให้ผู้มีความสามารถโดดเด่น ไปศึกษาและทำงานในประเทศได้ เช่น สิงคโปร์ 5. การเคลื่อนย้ายคนโดยเสรีอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยาเสพติดและอาชญากรข้ามชาติเข้าสู่ประเทศไทย 6. ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการเพื่อรองรับปัญหาจากการเคลื่อนย้ายคนตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่ดีพอ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทยตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ในระดับสากล และในระดับอาชีพศึกษาและอุดมศึกษาที่มีความเข้มข้นน้อย 2. สถาบันอุดมศึกษา บุคลากร และนักศึกษขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน นอกจากนี้การเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยยังมีอยู่ในวงจำกัด 3. สถาบันอุดมศึกษาไทยไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการของภาคการผลิตและบริการ 4. สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสนใจในเรื่องการเปิดเสรีการค้าบริการ ทำให้ขาดการเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา 5. สถาบันอุดมศึกษายังใช้ประโยชน์น้อยกว่าหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาระดับภูมิภาคที่มีที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย 6. สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการเรียนการสอนมากกว่าการวิจัยและพัฒนา 7. สัดส่วนของอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้และสัดส่วนตำแหน่งทางวิชาการต่ำ 8. สถาบันอุดมศึกษาไทยขาดการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันภายในประเทศ เนื่องจากขาดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน 9. การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน 10. ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยเป็นรองสิงคโปร์ และมาเลเซีย 11. ประเทศไทยขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับระบบการศึกษา และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน 12. สถาบันอุดมศึกษาขาดการผนึกกำลังร่วมกับหน่วยงานที่ให้ทุนการศึกษาแก่ต่างประเทศ ทำให้ขาดพลังร่วมและความสอดคล้องในการดำเนินการ

บทที่ 4

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อม สู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

วิสัยทัศน์

บัณฑิตไทยมีความสามารถในระดับสากล และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

พันธกิจ

1. อุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพระดับสากลและมีความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน
2. อุดมศึกษาไทยพัฒนาศักยภาพในการจัดการการอุดมศึกษาให้มีคุณภาพร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน

เป้าหมาย

1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับบัณฑิตในประเทศสมาชิกอาเซียน
2. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558
3. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีจำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี
4. จำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถทำงานทั้งในหน่วยงานระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติในประเทศ และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี
5. จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ต่อปี

ตัวชี้วัด

1. คะแนนการทดสอบภาษาอังกฤษตามเกณฑ์มาตรฐานสากลของนักศึกษาไทยโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น

2. จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน
3. จำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่เข้าร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน
4. จำนวนบัณฑิตไทยทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติในไทย และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน
5. จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล

กลยุทธ์

3. พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้
4. พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย

มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ

6. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การศึกษาระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา
7. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา
8. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนและความรู้เกี่ยวกับอาเซียนตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และการวิจัยด้านอาเซียนศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาโดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
10. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอาเซียน รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียน

กิจกรรม/โครงการที่ สกอ. ควรริเริ่ม/สนับสนุน/กำหนดนโยบาย

1. การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และการกำหนดมาตรฐานการวัดสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษของบัณฑิต
2. การผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ
3. การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน
4. การจัดสรรทุนเพื่อการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในอาเซียนและการพัฒนาระบบการถ่ายโอนหน่วยกิตในอาเซียน
5. การจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์นักศึกษาไทยสู่ศึกษาอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์

7. พัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล
8. ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา
9. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล
10. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล
11. พัฒนาวิชาการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศ
12. พัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน

มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ

12. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับศาสตราจารย์ให้มากขึ้น

13. สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยระหว่างศูนย์ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและในอาเซียนในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน

14. สนับสนุนทุนวิจัยระดับปริญญาเอก ทุนพัฒนาอาจารย์ และทุนสนับสนุนเพื่อผลิตงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย เช่น ในการประชุมทางวิชาการระดับภูมิภาคและวารสารทางวิชาการในระดับนานาชาติ เป็นต้น

15. ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่งานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน
16. ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญ และเป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน
17. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา เช่น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น
18. ส่งเสริม/สนับสนุน/จัดสรรงบประมาณให้อาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญสูง เช่น ผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลมาสอน บรรยาย และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่อุดมศึกษาไทย และ/หรือทำวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาไทย
19. ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน
20. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การเข้าใช้ห้องสมุด/ห้องปฏิบัติการ หอพัก นักศึกษานานาชาติ เป็นต้น
21. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตรและดำเนินกิจกรรมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์
22. ส่งเสริมการสร้างความกลมกลืน (Harmonization) ของการอุดมศึกษาในอาเซียน โดยเฉพาะในด้านคุณภาพและคุณวุฒิทางการศึกษาผ่านกลไกความร่วมมือระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่ เช่น SEAMEO RIHED, AUN เป็นต้น

กิจกรรม/โครงการที่ สกอ. ควรริเริ่ม/สนับสนุน/กำหนดนโยบาย

1. การพัฒนาศักยภาพอาจารย์และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา
2. การสร้างเครือข่ายด้านการวิจัยในอาเซียน
3. การจัดตั้งสำนักงานการศึกษานานาชาติ
4. การสนับสนุนการลงทุนด้านการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในสถาบันอุดมศึกษา

5. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

6. การร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนพัฒนากลไกเพื่อสร้างระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์

5. ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

6. สร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและด้านลบ

7. ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

8. พัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ

6. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและความเคลื่อนไหวในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาแก่สถาบันอุดมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

7. ส่งเสริมการสร้างความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษาและเยาวชนอาเซียน

8. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามชาติ เช่น การระบาดของโรค ยาเสพติด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

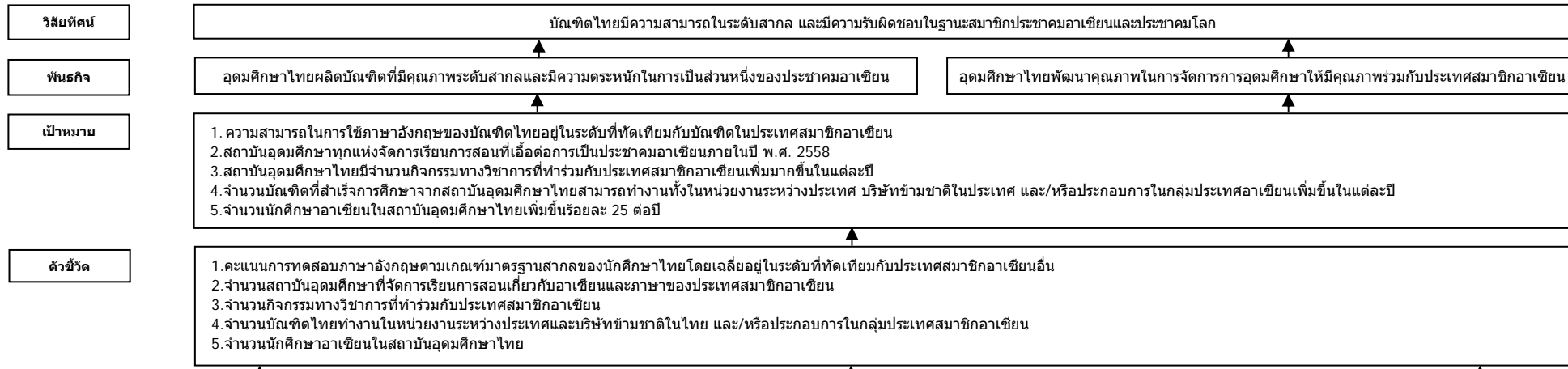
9. จัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นความต้องการของเขตพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ โดยเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ กับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

10. ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

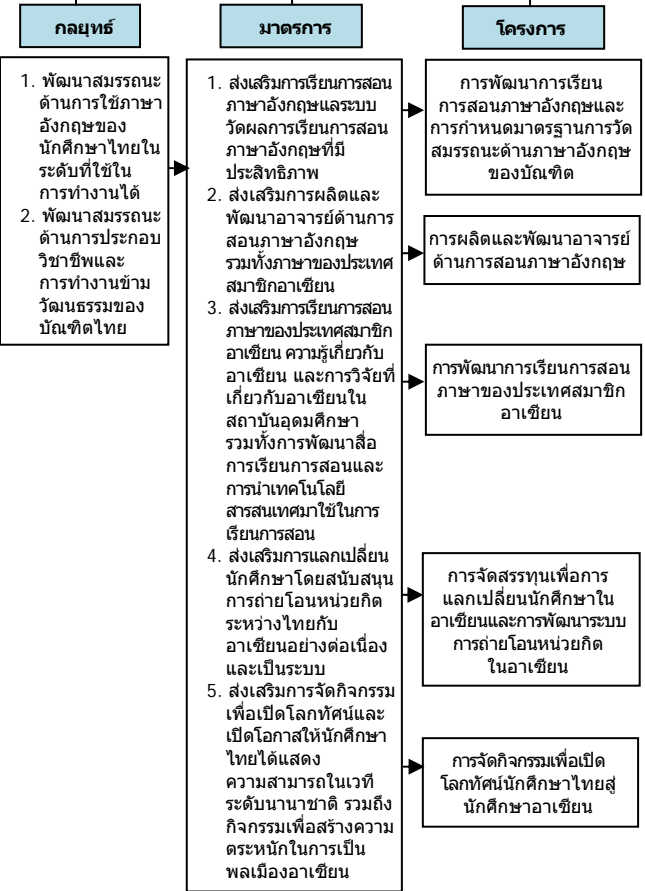
กิจกรรม/โครงการที่ สกอ. ควรริเริ่ม/สนับสนุน/กำหนดนโยบาย

1. การพัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนและความเคลื่อนไหวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
และกิจกรรมสัมพันธ์
2. การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการในประเด็น
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาคมอาเซียน
3. การจัดประชุมผู้บริหารระดับสูงด้านอุดมศึกษาของอาเซียนเพื่อสนับสนุนการ
สร้างกลไกเพื่อความกลมกลืน (Harmonisation) ของระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน
4. การให้บริการการศึกษาและฝึกอบรมทางวิชาการและวิชาชีพแก่ประเทศสมาชิก
อาเซียน
5. จัดตั้งหน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับ
อาเซียนโดยตรงเพื่อเป็นหน่วยประสาน กระตุ้นให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์และทำงาน
ร่วมกับองค์กรที่มีอยู่แล้วในอาเซียนให้เกิดความเข้มแข็ง
6. การพัฒนาความเข้มแข็งด้านภาษาไทยและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการให้ความรู้
เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของประเทศสมาชิกอาเซียน

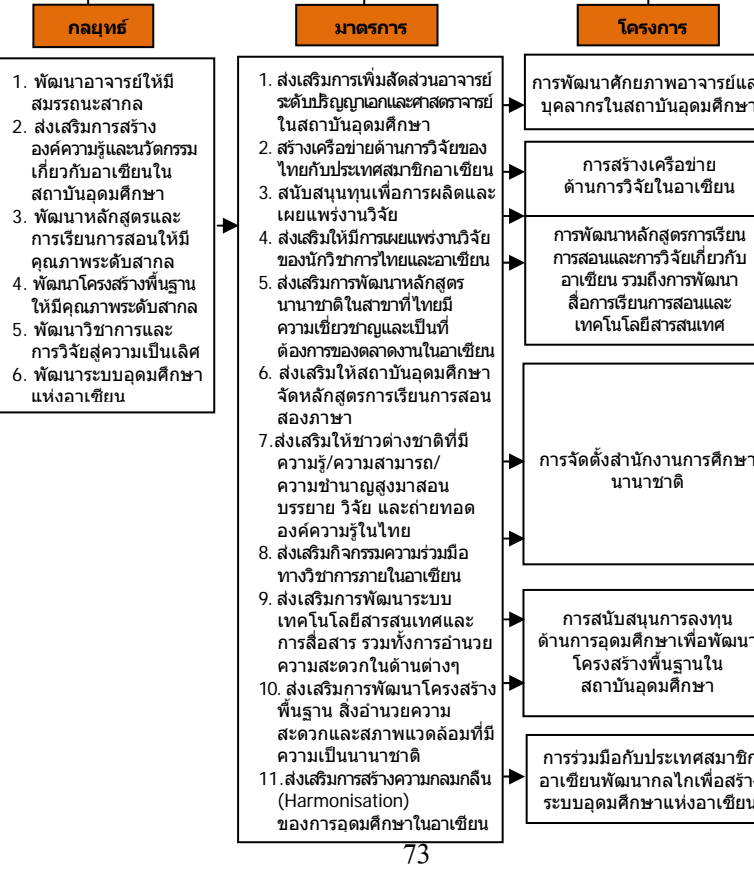
(ร่าง) ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

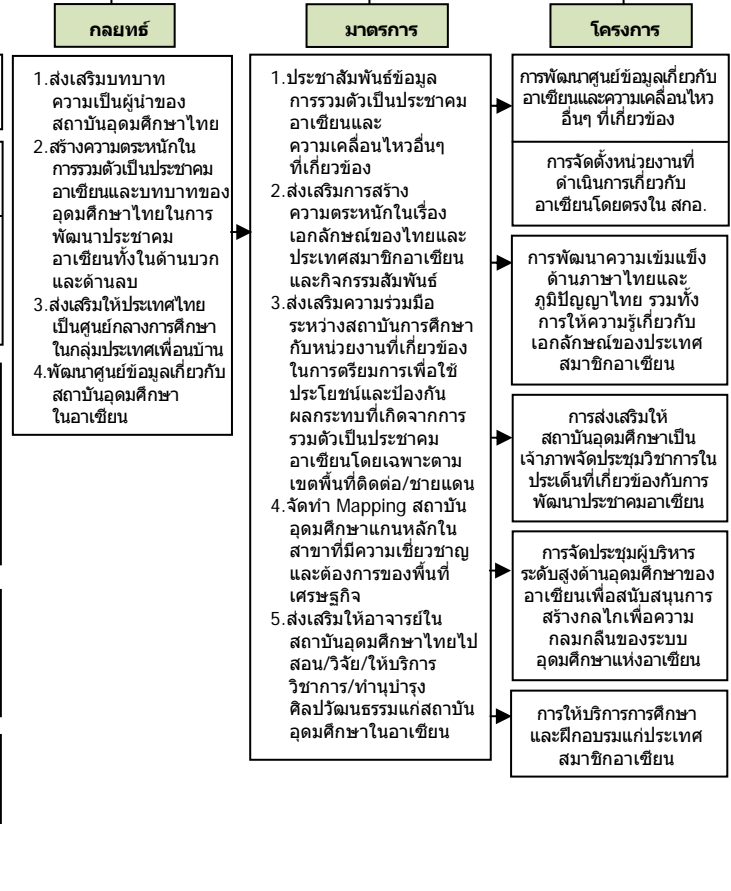
ยุทธศาสตร์ที่ 1: การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ. *กฎบัตรอาเซียน*. เข้าถึงได้จาก www.mfa.go.th/web/2775.php

กระทรวงการต่างประเทศ. *กรอบความร่วมมืออาเซียน*. เข้าถึงได้จาก www.mfa.go.th/web/1650.php

กระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานเลขานุการเครือข่ายมหาวิทยาลัอาเซียน. 2545.

อาเซียนแห่งอนาคต ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ร่วมมือพร้อมแข่งขัน

ASEAN and Beyond: Competitiveness Through Strategic Cooperation.

บางจากการพิมพ์. กรุงเทพฯ

กระทรวงการต่างประเทศ. 2552. *เอกสารแผ่นพับแนะนำให้รู้จักอาเซียน*. กรุงเทพฯ

กระทรวงการต่างประเทศ. 2552. *เอกสารที่เป็นผลจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14*

(27 ก.พ. - 1 มี.ค. 2552 อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี). เข้าถึงได้จาก [www.42ammpmc.org/](http://www.42ammpmc.org/thai/document_main.php)

[thai/document_main.php](http://www.42ammpmc.org/thai/document_main.php)

กระทรวงพาณิชย์. 2551. *ASEAN Economic Community: AEC ประชาคมเศรษฐกิจ*

อาเซียน. กรุงเทพฯ

กระทรวงพาณิชย์. *ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าสินค้าและการเปิดเสรีการค้าบริการ*.

เข้าถึงได้จาก www.thaifita.com

กระทรวงพาณิชย์. 2550. *แนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทาง*

เศรษฐกิจที่สำคัญในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS). เข้าถึงได้จาก

www.thaifita.com/ThaiFTA/Portals/0/GMS_Corridor.pdf

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2542. *บทบาทในองค์การระหว่างประเทศเส้นทางสู่*

ความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2548. *คำแถลงของการประชุมรัฐมนตรีด้าน*

การศึกษาของอาเซียน.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.2550. *ความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย*.
กรุงเทพฯ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2551. *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับ
ที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552. *รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง
การเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษสำหรับบัณฑิตเพื่อการทำงาน*.
กรุงเทพฯ

ภาษาอังกฤษ

ASEAN Secretariat. 2006. *Joint Statement from the 1st ASEAN Education Ministers
Meeting and 41st SEAMEO Council Conference, Singapore, 23 March
2006*. <www.aseansec.org/18327.htm>

ASEAN Secretariat. 2007. *Joint Statement of the 42nd SEAMEO Council Conference
and the 2nd ASEAN Education Ministers Meeting, Bali, Indonesia, 13-
16 March 2007*. <www.aseansec.org/20928.htm>

ASEAN Secretariat. 2008. *Joint Statement of the 3rd ASEAN Education Ministers
Meeting, Kuala Lumpur, 15 March 2008*. <www.aseansec.org/21428.htm>

ASEAN Secretariat. 2009. *Joint Statement of the 4th ASEAN Education Ministers Meeting,
Phuket, Thailand, 5-8 April 2009*. <www.aseansec.org/22485.htm>

ASEAN Secretariat. *Protocol to Amend the Framework Agreements on Enhancing
ASEAN Economic Cooperation*. <www.aseansec.org/12369.htm>

ASEAN Secretariat. 2002. *Joint Press Statement of Thirty-Fourth Economic Ministers
Meeting, 12 September 2002*. <www.aseansec.org/12549.htm>

ASEAN Secretariat. 2007. *ASEAN Integration in Services*. www.aseansec.org/20663.htm

ASEAN Secretariat. 2009. *Fourteenth ASEAN Summit, Thailand, 26 February - 1 March 2009*. <www.aseansec.org/22210.htm>

AUN Secretariat. 2007. *Workshop of the AUN Member Universities "Strategic Directions towards ASEAN Community 2015", 2-3 November 2007, Pattaya, Thailand*.

AUN Secretariat. *ABOUT AUN and AUN ACTIVITIES*. <www.aun-sec.org>

Commission on Higher Education. 2005. *Statement of the Retreat Meeting of Ministers for Education in ASEAN Countries, 19 August 2005, Bangkok*.

John Ravenhill, 1995. *Economic Cooperation in Southeast Asia*, Asian Survey, Vol. 35 No.9, P.853.

SEAMEO RIHED. 2007. *SEAMEO RIHED Annual Report 2006-2007*. Bangkok

